

קונטרס

הבינוני

פרשת
כי תצא
תשפ"א

שנה ג' חוברת מ"ז
גליון קס"ד

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים

מדור אמונה ובטחון שיעור קי"ג

סיבת ההשתדלות להניח על האדם עול של טרדות

יפה תורה עם דרך ארץ | וישמן ישורון ויבעט | יגיעת שניהם משכחת עון | מחמלת הבורא יתברך על האדם | את הכל עשה יפה בעתו | לא ירעיב ה' נפש צדיק | למה נברא הגוף החומד? | הנשמה לך והגוף שלך | אמר להתגשמות הגוף די | כדי שלא ירדוף אחר העבירה | תכונת הגוף להיטיב לעצמו | המקבל עליו עול תורה | אם בחקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם | עול מלכות שמים |

יום שני פרשת כי תצא – ה' אלול ה'תשפ"א

בחה של תפילה מיוסדת להחזיר בתשובה

בקשה על אחרים בברכת השיבנו | קושיית מהרש"א איך תועיל התפילה כנגד יסוד הבחירה | תוספת קושיא מדוע אינה תפילת שוא | תפילת רבי מאיר על הבריונים | מעלת המתפלל על אחרים | תפילה עבור צער האב | תפילת האלשיך הק' על בנו | הדרך לעורר את עולם הבינה | כח התפילות שתיקנו אנשי כנה"ג | יש לך שעת הכושר | מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך | ומל את לבבך ואת לבב זרעך |

יום שלישי פרשת כי תצא – ט' אלול ה'תשפ"א

זיכוי הרבים על ידי עשיית תשובה

המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו | אופן של עבודה | יחיד ששב מוחלין לכל העולם כולו | כח התשובה לעורר אחרים בתשובה | מדרגות התשובה זו למעלה מזו | שינוי הרגלים על ידי תשובה בגישה נכונה | כח התשובה להשיג מה שאין ניתן להשיג | כוללת בתוכה יותר מכל התורה | נפש החוטאת מה תהא עליה | עשיית בעלי תשובה בחדרי חדרים | כוחו של בעל תשובה |

מדור עיון תפילה

שעת צלותא שעת קרבא

בחרבי ובקשתי – בצלותי ובבעותי | להעביר גילולים מן הארץ | ביטול כח הס"א
מבטלת את הצרות | עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה | מלכויות קרסו והתפוררו | ה'
הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים | הקורא ק"ש מזיקין בדלין הימנו | לעשות נקמה
בגוים תוכחות בלאומים | הקושי להתרכז בתפילה נובע מהמלחמה עם הס"א | מלאך
ודמעך לא תאחר | כי תצא למלחמה על אויבך | תפסיד את הקרב ותנצח את המלחמה
| טוב מאוד הוא יצר הרע | אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה |

מדור שבת קודש

זכור את יום השבת לקדשו

חיוב זכירת השבת בששת ימי המעשה | זכירת התורה היפך זכירת ההמון | זכור ואל
תשכח | רושם דלא תעשה כל מלאכה | כאילו כל מלאכתו עשויה | צמיחת התבואה
אינה תלויה בחרישה וזריעה | זכירת השבת בשעת העיסוק במשא ומתן | מי שטרח
בשבת הוא יאכל בשבת | השבת צריכה הכנה | ששת ימים מלאכתו נעשית על ידי
אחרים | קדושת השבת תלויה בכוונת התפילה בחול | השתדלות אמיתית | טביעות
עינא דשבת |

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא זיע"א

לבוש בגדי חמודות | תמים תהיה עם ה' אלוקיך | אל תהי שוטה | צהר תעשה לטובה
– דרך העבודה | הבנת הרעיון תועיל לזכירת הפרטים | מתפלל בלי שום תנועה | כל
אשר יגע בו יקדש | הצלחותיו של צדיק |

לזכות אליעזר בן פיגא
פטרון מדור אמונה ובטחון

מדור אמונה ובטחון שיעור קי"ג

סיבת ההשתדלות להניח על האדם עול של מטרדות

אין זה סתם מה שבני אדם חוטאים, אלא שמי שנמשך אחר גופו, מחפש לענגו כמה שיותר ומתוך כך הוא מתעלם מחובותיו), וְאָמַר (דברים לב, טו): וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט שְׁמֵנֹתָ עֲבִיתָ כְּשֵׁיתָ וַיִּטֵּשׁ אֶל-לוֹהֶ עֲשָׂהוּ (הפסוק מדבר על כלל ישראל, שכאשר יש להם כל התענוגים שבעולם, הם באים ממילא לידי ויבעט, כי זוהי התוצאה של מי שיש לו כל צרכיו, שתיכף ומיד הוא בועט באלוקיו. ולכן עשה הקב"ה שבשונה מבעלי החיים לא יהיה לאדם כל צרכיו, אלא יצטרך לטרוח אחריו כדי שלא יהיה במצב של וישמן ישורון, וטובה גדולה היא בשבילו). וְאָמְרוּ ז'ל (אבות פ"ב מ"ב): יָפָה תִּלְמוּד תּוֹרָה עִם הָרֶבֶךְ אֶרְכָּץ (היינו ביישוב העולם) שְׂיִגִיעַת שְׂנִיָּהֶם מְשַׁפְּחַת עֵזֶן (כי בהיותו טרוד עם עול התורה והפרנסה, אין לו זמן ואף לא כוחות הנפש לחטוא), וְכָל תּוֹרָה שְׂאִיִן עֲמָה מְלֹאכָה, סוּפָה בְּטָלָה וְגוֹרְרַת עֵזֶן.

וישמן ישורון ויבעט

רבינו מפרש פירוש אחר ממפרשים אחרים, כי הנה לדברי שאר המפרשים פירוש המשנה הוא שאם לא יעסוק האדם בדרך ארץ, לא ירוויח כדי חייו, וממילא יבוא לידי הוראת היתר לגנוב מאחרים, לכן אמר התנא שיעסוק בדרך ארץ, כי אז ירוויח כדי חייו באופן המותר ויוכל ללמוד כראוי ולהיות

יפה תורה עם דרך ארץ

אנו נמצאים בפרק השלישי בביאור הסיבות שהקב"ה סידר את העולם באופן שיצטרך האדם להשתדל כדי להשיג את צרכיו הפשוטים. רבינו המחבר מביא שתי סיבות לכך. את הסיבה הראשונה למדנו בשיעורים הקודמים, שהוא כדי שהאדם יבחר בטוב וישתדל רק באופנים המותרים ובזמנים המותרים, ובכוונה הרצויה, דהיינו שאינו בא לקחת את צרכיו באמצעות השתדלותו, אלא הוא בא בשליחותו של הקב"ה לעסוק ליישובו של עולם.

וכעת אל השניה, וזה לשון רבינו המחבר: וְהַשְּׂנִי, פִּי אֱלוֹ לֹא הָעֶרְפָּה הָאָדָם לְטָרֵחַ וּלְחִזּוֹר וּלְסַכֵּב לְהִבָּאֵת טָרְפוֹ, הִזָּה בּוֹעֵט וְרוֹדֵף אַחֵר הָעֲבָרוֹת, וְלֹא הִזָּה מְשֻׁגֵּית עַל מֵה שֶׁהוּא תִּיב בּוֹ עַל טוֹבַת הָאֱ-לֹהִים עֲלָיו (בלשונו הוא מרמז שאילו היה האדם מתבונן בטובות שהקב"ה עושה עמו, היה מוכרח לעבדו מצד הסברא בכל לבבו, בכל נפשו ובכל מאודו. ועל זה הוא אומר שאילו לא הוצרך האדם לטרוח להבאת טרפו, לא היה מתבונן בדבר זה ולא היה מגיע למסקנא הפשוטה שעליו לעבוד את ה' בכל יכלתו), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה ה, יב): וְהִזָּה כְּנוֹר וְנִבְלָה חָף וְחָלִיל לְזֵיִן מְשֻׁתִּיָּהֶם (סעודתם) וְאֵת פֶּעַל ה' לֹא יִבְיטוּ וּמַעֲשָׂה יְדִיו לֹא רָאוּ (כלומר,

נוטל כסף על מלאכתי, אין זה אלא מפני שכך היא דרכו של עולם, אבל עיקר כוונתי לתרום לברייתו של הקב"ה לפי התכונות שנתן לי הקב"ה. זהו יגיעת שניהם משכחת עוון, שאם יחסר לאדם אחת מאלה, יימשך גופו אחר תאוות העולם.

מתמלת הבורא יתברך על האדם

וממשיך רבינו המחבר: **כָּל שֶׁפָּנַי מִי שָׂאִין לוֹ חֶלֶק בְּאַחַת מִמֶּנּוּ וְלֹא שָׂם לְבוֹ עַל אַחַת מִמֶּנּוּ** (דהיינו שאינו עוסק לא בתורה ולא בדרך ארץ, שיבוא לידי חטא בלי ספק, כי התורה אף היא משקיטה את התאוות. אך כאמור, בעסק התורה לא סגי, כי האדם צריך גם לטרוח בכלי המעשה בשביל זה, ויגיעת שניהם דווקא משכחת עוון). **וְהִנֵּה מִתְמַלֵּת הַבּוֹרֵא יְתַעֲלֶה עַל הָאָדָם, שֶׁהִטְרִידוֹ בְּעִנְיָנֵי עוֹלָמוֹ** (היינו עניני עולם הזה) **וְאַחֲרֵיתוֹ** (היינו בעניני עולם הבא, שהם תורה ומצוות) **לְהַתְּעַסֵּק כָּל יְמֵי תְּמִיּוֹ בָּזֶה, וְלֹא יִבְקֹשׁ מֵה שָׂאִינוֹ צְרִיף לוֹ.**

פירוש: אילו היה האדם מחזיק בידו את כל צרכיו, היה הולך לחפש מה שאין צריך לו, אבל עכשיו שהוא עסוק בחיפוש אחר צרכיו, ממילא לא ילך לחפש את מה שאין צריך לו. לכן עשה הקב"ה לגודל רחמנותו, שצרכי האדם, הן התורה והמצוות והן צרכיו הגשמיים, יהיו רחוקים ממנו ויצטרך להתייגע כדי להשיגם, כי אלמלא כן, היה מבקש מה שאין צריך לו הן בחלק המעשה והן בחלק המחשבה, כי אף במחשבתו היה מתחיל לבקש מה שאין צריך.

את הכל עשה יפה בעתו

ומביא רבינו המחבר דוגמא למחשבות

ירא ושלם. אך המחבר לא מצא נחת בפירוש זה, כי לפירוש זה עדיין יקשה למה תיכן באמת הקב"ה את העולם באופן שיצטרך האדם לטרוח בשביל השגת פרנסתו, אילו היה רצונו שלא יגזול האדם מאחרים, היה לו להמציא לאדם את פרנסתו מן המוכן כדרך שהמציא לשאר בעלי החיים את מזונם. לכן ביאר רבינו המחבר שבכוונה תחילה עשה כן הקב"ה כי רצה שיוכרח האדם לטרוח ולא יהיה במצב של וישמן ישורון המביא לידי ויבעט.

הוי אומר: מה שצריך האדם לשלב תורה עם מלאכה, אינו כדי שיהיה לו מספיק כסף לצרכיו, אלא משום שבוזה עצמו יש תועלת, כי לאדם יש כוחות הגוף וכוחות הנפש, כוחות הנפש זקוקים ללימוד התורה וכוחות הגוף זקוקים למלאכה של ישוב העולם, ואם לא יטריח כוחות גופו בטרחתו, גופו ימשכנו לדברים בלתי ראויים ויבוא מתוך כך לידי עוון של תענוגים ותאוות רעות.

יגיעת שניהם משכחת עון

דומה הדבר למה שאומרים שהאדם זקוק לתורה ולגמילות חסדים, כי אם לא יעסוק האדם בגמילות חסדים בד בבד עם עסק התורה, תהיה עבודתו פגומה. כשהוא גומר עם חלק הלימוד, עליו להתחיל לעבוד בחלק המעשה. וכבר נתבאר כמה פעמים שגם כשהאדם עוסק במלאכה בשביל להביא טרף לביתו, כל שהוא ניגש בכוונה הנכונה, כלומר שהוא מבין שבעשיית מלאכתו הוא גומל חסדים לברייתו של הקב"ה, מלאכתו מרוממת את נשמתו, אצל אדם כזה התורה משלימה את הגמ"ח והגמ"ח משלימה את התורה. אדם כזה אומר לעצמו: הגם שאני

את האדם על ידי שינויי המצבים בעולם, והכל מהטעם דלהלן) **מְבִלֵי אֲשׁוּר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשָׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֵאשִׁית יְצֵד סוּף** (היינו שהאדם לא יכניס במוחו מחשבות של קודם לעולם ואחריתו). רבינו המחבר לומד שכפי ששלמה המלך אמר שהקב"ה הטריד את האדם כדי שלא יחשוב מה שאין צריך לו, כך מאותה סיבה הטריד את האדם כדי שלא יפעל בכלי המעשה שלו לעבור עבירה, ויגיעת תורה ודרך ארץ משכחת עון.

לא ירעיב ה' נפש צדיק

ומוסיף רבינו המחבר: **וְאֵם הוּא מְגִבֵּר עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וּבוֹחֵר בְּיִרְאָתוֹ וּבוֹטֵחַ בּוֹ בְּעֲנִיּוֹ תוֹרָתוֹ וְעוֹלָמוֹ** (כלומר הן במה שנוגע לענייני הרוחניים והן במה שנוגע לענייני הגשמיים. וכפי שכבר נתבאר בתחילה, שגם חסרון הצרכים הרוחניים נועד לטובת האדם, כדי שיהיה טרוד להשיגם. הן יכול היה הקב"ה להקל על האדם להבין את דברי התורה, ומדוע צריך האדם לטרוח כל כך בהבנתם והוא צריך לחפש חברותות שיסבירו לו הנלמד, ולא רק בלימוד התורה, אלא גם בשאר ענייני הרוחניים. הנה יש לו בחור שמתמודד בלימודו, והוא מוכן לשלם לאברך שילמד אתו. נו, וכי בגלל זה יקום בבוקר וימצא את האברך המתאים לבנו לפי רמתו ותכונות נפשו? ! לא, הרי עכשיו הוא טרוד בחיפוש אחר חיפוש, ובניתיים המצב הולך ומחמיר, וכן הלאה בכל הצרכים הרוחניים, מדוע עשה ה' ככה? הכל לטובתו של אדם כדי שיצטרך לטרוח וינצל מן החטא. ועל זה מבאר רבינו המחבר, **שְׂאֵם יִגְבִּיר עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וּבוֹחֵר בְּיִרְאָתוֹ**, דהיינו שמניח על צווארו עול כבד, ובוטח בו

שאינ צריך להן, והיא הדברים שאין האדם יכול להשיגן בשכלו, כגון העתידות, וכמו שפירש רש"י הפסוק תמים תהיה עם ה' אלוקיך – אל תחקור אחר העתידות. אין טוב לו לאדם שייגע את מוחו במחשבות על העתיד כי בכל אופן לא ישיג את העתיד. וכפי שבתענוגים המוחשיים יש שהם צרכי האדם, ויש שהאדם מחפש מעבר לצרכיו, כך גם במחשבה, כשיהיה לאדם כל מה שהוא צריך במוחו, דהיינו ישוב הדעת וכל הידיעות וההבנות שהוא צריך להן ושייכות במחשבתו לכל העניינים שיכולים להביא לו טוב בזה ובכא, יהיה לו נסיון לחשוב מה שאין צריך לחשוב, שהוא כאמור הדברים שאי אפשר להשיגם בשכל.

ובכן, כל עוד האדם טרוד בתורה ובדרך ארץ, והיינו להשגת צרכיו במח ובכלי המעשה, או כפי שאפשר לכנותם, צרכי העולם הזה וצרכי העולם הבא: **וְלֹא יִבְקֹשׁ מֶה שְׂאֵינוֹ צָרִיף לּוֹ וְלֹא יוּכַל לְהַשְׁיִגּוֹ בְּשִׂכְלוֹ** (לא יחפש דברים שאינו צריך להם בעולם הזה, ואף לא דברים שאינו צריך להם במוחו), **כְּמוֹ עֲנִיּוֹ הַהֲתַקְלָה וְהִתְקַלָּה** (מה היה קודם לבריאת העולם ומה יהיה אחרי סופו), **כְּמוֹ שְׂאֵמֵר הֶתְקַם** (קהלת ג, יא): **אֶת הַפֶּלַע עָשָׂה יִפֶּה בְּעֵתוֹ, גַּם אֶת הָעֵלֶם נִמְן בְּלִבָּם** (היינו את טרדות העולם ועשרים ושמונה העתים ששלמה המלך הולך ומונה שם, ומבאר ה"פת לחם" שדבר זה נעשה על-ידי שהעולם משתנה ללא הרף. פתאום מתקשרים אליו מהבית שמכונת הכביסה התקלקלה וצריך להזמין טכנאי, פתאום מודיעים לו שעליו ללכת עם הבן לרופא. כך הוא כל החיים. הקב"ה ברא עולם שלם, את הכל עשה יפה בעתו, ואף זה עשה להטריד

הוא כדי שלא יחטא, וכיון שאדם זה קיבל על עצמו עול תורה, מעבירין ממנו עול דרך ארץ, כי אין בו צורך).

למה נברא הגוף החומדי?

כעת נבוא להרחיב בדברי רבינו, ותחילה נסכם את דבריו בשורה אחת. רבינו המחבר כתב כך: **אילו היו כל צרכי האדם באים אליו מאליהם עד שלא היה צריך להשתדל ולטרוח בעבורם, היה רודף אחר העבירות. לכן הטיב עמו הקב"ה והטיל עליו טרדות שונות. הנה הוא עומד בתור ומחכה לקבל טפסים, למלאותם ולשלחם בחזרה, והנה הוא יושב כל יום מבוקר ועד ערב ועונה לטלפונים. מה זה נחורן בשבילו? הרי הוא מאבד את כל ימיו בכך! אך מה לעשות, זו הדרך היחידה להציל אותו מן העבירות, ואלמלא כן, היה רודף אחר העבירות. נשאלת השאלה: למה ברא הקב"ה גוף כזה שבאופן טבעי רודף אחר העבירות אשר בשביל זה הוצרך הקב"ה להטריד אותו בחיפוש אחר הפרנסה כדי להצילו מן העבירות, ולכאורה טוב היה שיברא גוף שנמשך אחר הטוב והרע בשוה, ולא כזה שאם מזניחים אותו מיד הוא רץ אל העבירה, והרי עכשיו נמצא שהאדם מבלה את כל ימיו בהבלי העולם. ואמנם זו איננה שאלה בדברי רבינו היא, אלא שאלה שכל אחד צריך לשאול את עצמו. כי הנה אם יסתכל האדם על חייו, יראה שרוב הזמן הוא עסוק בכיובי שרפות. צאו וראו! אפילו מי שבונה בניינים בשביל ישוב העולם, הנה יש לו מודעה תלויה על קיר משרדו: אני בונה בניינים לאברכים משתי סיבות: א. כדי לעסוק ביישובו של עולם. ב. כדי שהאברכים יראי ה' יוכלו להקים את ביתם ויתקיים בהם מה טובו אוהליך יעקב. סוף כל סוף, אף הוא במה עסוק כל היום? כאן מתברר שהפועל הערל לא הגיע וזה גורם**

בְּעֵינַי תּוֹרַתוֹ וְעוֹלָמוֹ, דהיינו שעולו לא יהיה איך להשיג את האברך, אלא עולו יהיה איך להתבטל להקב"ה ולעבדו בלב שלם. הם כמעט דומים זה לזה, שהרי סוף סוף הוא חותר לעבוד את ה', אלא שבמקום להשקיע את האנרגיה שלו בלחפש ולדחוף, הוא ישקיע אותה בביטול להקב"ה. ואם אמנם יעשה מה שצריך, מכל מקום לא ייטרד מחמת כן עד שלא יוכל להתפלל, וזהו באמת הסימן, כי אם הוא נטרד מן התפילה, סימן הוא שהוא נושא על עצמו את עול החיפוש, כי אם יהיה טרוד מחמת עול הביטול, אדרבא, יתפלל ביתר שאת וכוונה, כי יבין שעל ידי התפילה ישיג את צרכיו. ואם הוא עושה כן), **וְסָר מִן הַדְּבָרִים הַמְּגוֹנִים וְכוֹסֵף** (משתוקק) **לְמַדּוֹת הַטּוֹבוֹת, לֹא יִבְעֵט בְּמִנוּחָה, לֹא יִבְעֵט בְּמִנוּחָה** (איש כזה בוודאי לא יבעט כשהקב"ה יתן לו מנוחה, שהרי הוא מתרגל שלא ללכת אחר תאוות גופו) **וְלֹא יִטֶּה אֶל הַשְּׁלֵזָה** (לא יטה הצדה להסיר את העול מכתפיו), **וְלֹא יִשְׂאֵהוּ הַיֶּצֶר וְלֹא יִפֹּת** (לא יתפתה) **בְּכַשְׂפֵי הָעוֹלָם, יִסְתַּלֵּק מֵעֲלָיו טַרַח הַגְּלָגוּל וְהַסְּפוּב בְּהַקְּאֵת טַרְפוֹ מִקְּנֵי הַסְּתַלְקוֹת שְׁנֵי הַנְּקָרִים מֵעֲלָיו** (כלומר, מפני שנתבטלו אצלו שתי הסיבות שבגינן קבע ה' שיצטרך האדם לטרוח עבור פרנסתו): **הַתְּכַיֵּנָה** (היינו לבחון אותו אם יבחר בטוב, שהרי בלאו הכי הוא בוחר בטוב) **וְהַתְּעִיטָה בְּטוֹבָה** (שהרי אדם זה ממילא טורח בעבודת ה' ולא יבעט בבוראו), **וַיּוֹאֲהוּ טַרְפוֹ בְּלֵי טַרַח וּבְלֵי גִיעָה, כְּפִי סְפוּקוֹ וּמְזוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי י, ג) לֹא יַרְעִיב ה' נֶפֶשׁ צַדִּיק** (וזהו סוד כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ, כי כל מה שהוטל על האדם עול דרך ארץ

גם הוא יציר כפיו של הקב"ה, אלא שבניגוד לנשמה, הגוף הלך ונשתלשל ונתרחק משורשו עד שנתגשם כל-כך. וכן מבואר בספרים¹ שצורת הגוף היא צורת הנשמה, כי כפי שלגוף יש אברים שונים אשר ביחד מרכיבים את הגוף השלם, כך יש לנשמה אברים שונים, אלא שבנשמה הם בצורתם הרוחנית, ובגוף הם בצורתם הגשמית. ולמשל, לגוף יש עינים גשמיות משום שלנשמתו יש עינים רוחניות, ואף הנשמה יכולה לראות בעיניה מסוף העולם ועד סופה, אלא שבגוף העינים נתגשמו וקיבלו את צורתן הנראית לאדם. ומסיבה זו אין פרצופיהם של בני האדם דומים זה לזה, אשר הוא אחד מפלאי הבריאה שאי אפשר להסבירו איך מיליארדי (billions) בני אדם מתהלכים בעולם ולא נמצאו שנים עם פרצוף אחד, הכל משום שלכל נשמה תפקיד מיוחד בעולם, כי אילו לא היה כן לא היתה יורדת לעולם, וכיון תפקיד הנשמה מיוחד, גם צורתה הגשמית מיוחדת.

וכעת נבין כך: בהיות הנשמה חצובה מתחת כסא הכבוד, היא באה ממקום של תענוג, שהרי קרובה היתה להקב"ה וינקה מכל התענוגים אשר הם הרבה מעבר לתענוגים שאנו יכולים להרגיש, ולכן הנשמה משתוקקת בכל עת לקבל תענוג ולא יתכן שתשקוט על שמריה. ומעתה נבין שכך הוא גם עם הגוף אשר במהותו בא גם כן ממקום זה, ולכן אף הוא מוכרח בכל עת לחפש תענוג, אלא שמאחר שהוא נתגשם כל-כך, הוא משתוקק לתענוגים גשמיים, כי

לכאב ראש, כאן מתברר שהדירות שהבטיחו שיהיו מוכנות בחודש שבט תשפ"א, עדיין אינן מוכנות למרות שכבר עבר חצי שנה מאז. וכך הוא עסוק מבוקר ועד ערב עם סיכוכים שונים ועליו למלאות טפסים ולשלוח ללא הרף כדי שהכל יתאים עם דרישות הממשלה. הנה אף הוא כל היום עסוק בכיובי שריפות, ושוב נשאלת השאלה, שאפילו יתאמץ האדם לכוון שתכלית עשיית מלאכתו היא ליישוב העולם, בסוף יהיה עסוק ללא הרף בסיכוכים שיצוצו לו מכל עבר, והכל כדי שלא יחטא, למה? למה ברא הקב"ה את העולם באופן זה?

בשלמא אם היינו אומרים שהעצה היחידה כנגד היצר המחטיא הוא לימוד התורה, אז היה מובן להפליא מדוע עשה ה' כך, שהרי רווח גדול ייצא מזה שביין האדם שאין לו עצה אחרת מלבד לשקוע בים התלמוד, כי אם לא ישקע בים התלמוד, יחטא ויגיע לשאול תחתית ר"ל, ויהיה בזה רווח כפול, גם לא יחטא וגם יישב וילמד. אבל עכשיו שהעצה היא לעסוק בהשתדלות, למה הגענו? הרי הגענו בסופו של דבר שהאדם טבול ראשו ורוב בהשתדלות בצרכי העולם וזה גזול ממנו שמונים אחוז ממוחו ומזמנו ומימיו שהוא חי בזה העולם, והתקוה היא שירוויח שלכל הפחות לא יחטא...

הנשמה לך והגוף שלך

אכן נראה מזה שאם הקב"ה ברא גוף כזה שצריך לרדותו כל יום כדי שלא יחטא, סימן הוא שיש בזה יותר שלמות. ובכן, החלק הראשון של התשובה היא להבין את המציאות. המציאות היא שהגוף מגיע מאותו מקום שממנו מגיעה הנשמה, שהרי

¹ ראה ספר 'תולדות אדם' בתחילת שלה"ק.

האדם שאלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו וכך יהיה קרוב אליו. הקב"ה לא רצה שיוכל האדם להסתדר לבדו, שהרי אז יתרחק ממנו. הקב"ה רצה שיהיה במצוקה באשר אינו מוצא עצה לנפשו, הוא רוצה לעסוק ברוחניות, אך אינו יכול כי גופו מושכו לצד אחר, ואז יוכרח לפנות אליו בבקשת עזרה. לכן הניחו הקב"ה על קצה הצוק כדי שיבין וירגיש שאלמלא יעזור לו הקב"ה, יאבד את העולם הזה ביחד עם העולם הבא שלו. האדם צריך להרגיש תמיד כאילו גהינום פתוחה לו מתחתיו ואם יפול יפסיד את כל עתידו. זו היתה התכלית שהאדם ידבר בביטול גמור להקב"ה מתוך הכרה עמוקה שרק הקב"ה יכול לעזור לו. ואכן הרבה מצבים יש שבני אדם נמצאים בהם אשר יודעים בבירור שאין להם שום עצה, ואת הכל עשה ה' בחכמתו כדי שיתבטל אליו האדם ויקרא אליו מן המיצר.

כדי שלא ירדוף אחר העבירה

עכ"פ זהו השלב הראשון להבין שבדייקא ברא הקב"ה גוף כזה שהוא חי ותוסס וצריך לשמור אותו בכל עת מאחורי סוגר ובריה כי אלמלא כן יחולל מהומות. והנה הקב"ה נתן לנו מתנה נפלאה שהיא התורה, ובנוסף לזה נתן לנו עוד דבר שכובש את הגוף ועוצר אותו מלרדוף אחר העבירה הגם שאינו נמצא עדיין במדרגה גבוהה. זהו היסוד! כשהאדם נמצא במדרגה גבוהה אינו זקוק להשתדלות, כי באמת יתכן שעל ידי קבלת עול תורה ומצוות יתדבק האדם בכוראו ולא יצטרך בעבור כך לטרוח אחר

כל אחד לפי מה שהוא מכיר, הנשמה מחפשת תענוגים רוחניים והגוף מחפש תענוגים גשמיים. זוהי המציאות. אין לך אדם שאינו מחפש תענוג, אפילו מי שנראה רגוע מאוד ועובד ה', לא יתכן שלא יחפש תענוג, כי זהו מהותו, מהות הנשמה ומהות הגוף. אלא שהאדם יכול להטות את גופו לכאן ולכאן, ולכן אם יתן האדם לגופו ללכת אחר תאוותיו, ילך ויתדרדר, ובסוף יהיה החטא קשור אליו ככלב כפי שכתב האוה"ח הק' בכמה מקומות.

אמר להתגשמות הגוף די

ובזה יש להעיר בקצרה שבדברינו באנו להסביר רק את המציאות של הגוף, אך לא הסברנו הסיבה שבגללה עשה הקב"ה שתאות הגוף אל התענוגים הגשמיים תהיה חזקה כל-כך, והרי הדבר פשוט שהקב"ה הגביל אותה והעמידה במדה המדויקת כפי צורך האדם, וכפי שאמרו חז"ל (חגיגה יב, א) שהעולם היה הולך ומתרחב עד שהקב"ה אמר די והפסיק להתרחב, וכן ידוע שהקב"ה הרחיק את השמש מן העולם במרחק מדויק, ואילו היתה קרובה או רחוקה מכפי שהיא לא היה העולם יכול להתקיים, כך גם בענין תאות הגוף שהיא בוודאי במידה המדויקת ביותר², אלא שהאדם בדרך כלל מקלקל את הגוף על ידי עשיית עבירות ואז הוא מתחיל להשתוקק יותר לרע, וכן הוא באוה"ח הק' בכמה מקומות (שופטים, אחרי, ראה), אבל גם זה עשה הקב"ה שיעשה האדם עבירות ותתחזק השתוקקותו, וכמה סיבות לדבר, ואחת מהן מפני שרצה הקב"ה שירגיש

² ראה 'יושר דברי אמת' אות יג.

לפעול בשביל להיטיב לעצמו וזאת על ידי השגת תענוגים מעבר למה שהוא צריך, שהרי מה שצריך יש לו כבר. לכן עשה הקב"ה שיחסרו לו צרכיו, וממילא יעשה אותו דבר ממש באופן המותר והמועיל, דהיינו שיטרח וישתדל בשביל להשיג הצריך לו.

ובכן, האדם מתלונן: אמנם רציתי להנשא, אבל למה תמיד היא צריכה להפריע לי? היא אינה נותנת לי לנסוע מחוץ לעיר, ומחייבת אותי לחזור מוקדם בערב, ועוד יש לי עכשיו פרשיה עם אחד הילדים ועם שכר לימוד. למה תמיד צריכים כל הדברים האלה לבוא ולהפריע לי בדיוק כשכבר יש לי תכנית שלמה לעשות כך וכך.

אומר רבינו בעל חובת הלבבות: היא גופא, זו דייקא היתה התכנית. אני יכול להודיע לך מראש, אומר הקב"ה, שמכונת הכביסה תתקלקל. אם אתה הולך ליטול תענוגים, מכונת הכביסה תתקלקל כדי שלא תוכל. בכל עת תרגיש שתוקעים לך מקלות ואינך יכול לקחת תענוגים, כי זו היתה התכנית, שהרי זוהי סיבת ההשתדלות. פעם הוא באופן זה, ופעם הוא כאשר המלמד מתקשר אליו שבנו אינו מתקדם כל-כך ואולי כדאי שיקח בשבילו אברך שילמד אתו, ואז הוא צריך להתעסק בזה ומוחו נעשה טרוד, יש לי כסף בשביל זה או אין לי? אוסיף עוד עבודה או לא? העיקר שמוחך יהיה טרוד ולא תוכל לחשוב מדברים אסורים.

המקבל עליו עול תורה

אך הסוד הוא, שככל שיוסיף האדם להטריד את מוחו בעניינים רוחניים, ילכו הדברים שהטרידהו עד כה ויתמעטו. הוא

פרנסתו. הוא יכול להשלים עצמו בתורה וגמילות חסדים ופרנסתו תבוא אליו מאליה, אלא שעבודה גדולה היא להגיע לשם. אין זה דבר שבא ממילא, ולא מפני שהאדם בעל כשרון ומצליח בין חבריו נפטר הוא מצרת הגוף. לא, אין זה פועל כך. לא מפני שיש לחמיו כסף והוא מחזיק אותו על שולחנו שיוכל לשבת וללמוד בכולל, הסתדרה הבעיה. לא לא, בכלל לא. **לאדם יש עבודה גדולה וארוכה כדי להגיע למדרגה זו שבה לא יזדקק להטיל עול על גופו כדי שלא ירדוף אחר העבירה.**

כך קבע הקב"ה את ברייתו, שלכל אחד ואחד בעולם יהיו צרכים ואותם צרכים יהיו רחוקים ממנו, וממילא יהיה לו עול להשיג אותם צרכים, וזה ישמור על הגוף בשקט הגם שאינו עדיין במדרגת רשב"י. הוא לומד ומשתדל לקיים מצוות, אך אין זה מספיק, שהרי אינו דבוק עדיין לגמרי בהקב"ה והגוף פועל כדבעי. איך תסתדר בינתיים? איך תוכל לעלות על שלבות הסולם, אם בינתיים (וזה יכול לקחת עשרות שנים) גופך משתולל? הלא תוכל למעוד וליפול בכל רגע, וכשתיפול, תצטרך להתחיל לטפס על הסולם מההתחלה. לכן סידר הקב"ה עולם מושלם, שאפילו לפני שאתה מגיע לראש הסולם, תהיה לך עצה, והיא שתקבע אמנם עתים לתורה ותקיים מצוות, ובד בבד תהיה אפוף טרדות והגוף ישקוט מסערתו.

תכונת הגוף להיטיב לעצמו

והאמת שהיא דרך נפלאה להבין איך הטרדות פועלות, כי הנה לגוף יש תכונה להיטיב לעצמו, ולכן אילו היו כל צרכי האדם נמצאים כבר בידו, היה הגוף ממשיך

כך אנו פועלים להטרידו, וכל כך למה? כי אין ברירה אחרת אלא להטרידו.

כשלוקחים את תלמידי הישיבה לנסיעה בת כמה ימים, בדרך כלל מזמינים את הבחורים להתאסף בישיבה בשעה שתים עשרה בצהריים. למה רק אז? כי כך מבטיחים שחצי יום כבר חלף עבר. ואז מבטיחים שהאוטובוסים יגיעו רק בשעה אחת או אחת וחצי, ואחר כך תועים קצת בדרך, וכך מחפשים איך להטרידם עד שקיעת החמה ויודעים שכבר יום אחד עבר בהצלחה.

אף הקב"ה מתנהג עמנו כן, כפי שהילד כשקשה לו להתגבר, מטרידים אותו כדי שיסיח את דעתו מיצרו, אף אנו כשקשה לנו להתגבר על יצרו, הקב"ה מעמיס עלינו טרדות. לכן סיים רבינו כעין מה שאמרו **חז"ל** שהמקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול דרך ארץ. הלא פשוט הוא.

אם בחקותי תלכו ונתתי גשמיכם

בעתם

והאמת שיש בזה הבנה חדשה בדברי הרמב"ם (הלכות תשובה ט, א), כי הנה ידועה הקושיא על מה שהבטיח הקב"ה אם בחוקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם והרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וביאר הרמב"ם שהוא כדי שיוכלו לשבת וללמוד. הקב"ה אומר: אתה רוצה לשבת ולעסוק בתורה? אתן לך את כל צרכיך כדי שתוכל לקיים רצונך. והנה בדרך כלל הוא נראה כענין של שכר מצוה מצוה, כי הלימוד יביאנו לתוספות לימוד. אך לפי האמור כאן הפשט הוא כך, בוודאי טוב לו לאדם שיקבל עליו עול תורה ויעסוק רק בתורה ומצוות וגמילות חסדים, ואין זה מיועד רק לחד

יראה זאת בחוש, כי מציאות היא בסדר הבריא. מי שהתנסה בזה ראה זאת בחוש ממש. כי הנה הטרדות היא סוגיא אחת מסוגית היסורים. יש יסורים בלי טרדות, אם כי בדרך כלל הם מטרידים את מח האדם, מכל מקום יש שהאדם בדרך משל קיבל מכה וכואב לו, שאינו טרוד עכשיו לקום ולעשות מעשה, שהרי אין לו מה לעשות בשביל כאבו, וכמו כן יש יסורים יותר קשים מזה, ועל זה נאמר הרואה יסורים באים אליו יפפש במעשיו ויקבלנו באהבה וכך יתכפרו עוונותיו ויתקרב אל בוראו. כל זה הוא סוגית היסורים.

לעומת כן, הטרדות הן סוגיא אחרת לגמרי וצריך לדעת להפריד אותה מסוגית היסורים. כבר היית בבנק וחשבת שהכל הסתדר ככל הצורך, ועוד פעם, הפקיד בבנק שלח אותך להביא עוד טופס, ועכשיו אתה צריך לחזור לביתך ולהתחיל את הכל מחדש. אין זה יסורים, שהרי בסוף אתה משיג, והלא ברוב הזמן שלנו אנו טרודים בטרדות כאלה ואינם נחשבים יסורים אלא טרדות.

אך כאמור, אין זה סדר העולם שיהיה האדם עסוק בטרדות. הוא מיועד רק למי שאין בשבילו ברירה אחרת. והלא אף אנו מתנהגים עם ילדינו כפי שהקב"ה מתנהג עמנו. כשאנו רואים שהילד בגלל התסיסה שיש לו בפנים הולך לשפוך איזה משקה, או להכות את אחיו, אם אנו רואים שלמרות שאנו מזהירים אותו שלא לעשות כן, הוא ממשיך בדרכו לעשותו, מה אנו עושים? אנו קוראים לו ואומרים: לך לחדר פלוני שם יש תפוחים שקנינו לכבוד שבת, הבא אותם הנה, רק תבטיח שזה יקח לך שעה מכובדת.

עול דרך ארץ הוא לפי ערך. אם קיבל על עצמו עוד עול מעולה של תורה, יודע הקב"ה שאין לו צורך מעתה לטרדות רבות כל-כך כפי שהיו לו עד כה ומפחיתן ממנו³. יכול האדם להמשיך לעסוק במלאכתו כהרגלו עד כה, אך יוסיף ויקבל עליו עול תורה ויראה איך הטרדות הולכות ומתמעטות. הוא יכול לבחון זאת, כי אף בזה יש לכאורה "ובחננוני נא בזאת" שהרי סדר מוחלט הוא בכריאה אשר הקב"ה הודיע עליו בפרשת בחקתי ובפרשת והיה אם שמוע כפי פירוש הרמב"ם. אם אתה תקבל עליך עול תורה, הקב"ה לא יפריע לך מלימודך בלי כל סיבה. יתכן אמנם שיהיו עליך יסורים שהרי צריך אתה לכפרה על עוונותיך. אבל סתם טרדות לשם טרדות אשר הקב"ה מביא על האדם הרבה מהן כדי שלא יתסאו, הן ילכו ויתמעטו מאליהן.

עול מלכות שמים

וכשיבין האדם שהנקודה כאן היא קבלת העול, יבין מה שכתוב בשו"ע שעל האדם לקבל על עצמו עול, כגון בקביעת עתים לתורה, והיינו שלא יבטל מסדר לימודו הקבוע בשביל כל הון דעלמא ואף לא על מנת להשלימו בזמן אחר. אין זה רק ענין של אמונה דהיינו להאמין שלא יפסיד כלום מזה, הגם שאף זה אמת לאמיתה, אלא יותר מזה מונח בזה. האדם קם בבוקר ויודע שאין דרך החוצה. טבעו של אדם לומר: אני יודע שיש עלי חיובים מצד עבודתי הרוחנית, אך היום לא הצלחתי, מה לעשות. וכל שכן אם האדם קיבל על עצמו קבלה

בדרא כאומר רק להם הזכות נתונה לשבת וללמוד, אלא כל אחד באשר הוא, שהרי הקב"ה ברא עולם כזה שכל אחד יוכל להתענג בו בלימוד התורה, וגם מי שעוסק בישובו של עולם, יוכל לעשותו דרך עראי באופן שלא יהיה אפוף טרדות כל-כך ולא יגזול ממנו את חייו, אלא יעשנו בנעימות וירגיש שהוא עוסק בתורה ובגמילות חסדים. הלא ישנם אנשים רבים שעוסקים במלאכות קודש ומלאים סיפוק, תפילתם תפילה ולימודם לימוד, ואף מלאכתם נהפכת לעבודת ה' עד שמרגישים שאינן מאבדים רגע אחד, להיפך, הוא עוזר לאנשים, הוא בונה את העולם. יש סדר בעולם שכל אחד יוכל לנצל כל רגע. התכנית איננה שיוכרח כל אחד להטרד עד שלא יהיה לו מח לזכור אפילו את שמו העיקר שלא יעשה עבירות. אכן תכנית זו קיימת לאדם כל עוד אינו מקיים את התורה, כי היות שאינו מקבל עליו עול תורה אין ברירה כי אם להטיל עליו עול דרך ארץ, אבל אם האדם מקבל עליו עול תורה, באותה מידה שהוא מוסיף להעמיס על עצמו עול תורה, מעבירין ממנו עול דרך ארץ, ואם כן בוודאי ונתתי גשמכם בעתם.

אין חוק בטבע שהמנהל חנות מוכרח לסבול מלקוחות שבאים להחזיר את מקחם בטענה שאינו פועל כדבעי. אנו סבורים שכך הוא החוק. אנו נוהגים לומר על כל הבעיות "ככה החיים". אין זה נכון, אלא שכך מוכרח להיות מפני שהקב"ה יודע לכמה עול האדם זקוק. ויש בזה הרבה מדרגות, מעבירין ממנו

³ ראה 'שפת אמת' בהר תרמ"א (ד"ה כי לי בני ישראל עבדים).

שכדי להסיר מעליך את עול הטרדות, עליך להסכים שלא ליהנות אף פעם משום דבר בשלימות. זו הנקודה. הקב"ה רצה שתהיה דבוק בו בכל עת ובכל זמן בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך. העול מועיל שאפילו כשהאדם עוסק בענייני גשמיות, הוא זוכר שיש לו חוב שהוא מוכרח לסדרו.

מִרְן רַבִּי חַיִּים קֵינִיבְסְקִי שְׁלִיט"א שְׁמַסִּים כָּל שָׁנָה אֶת כָּל הַשָּׁס בְּבַלִּי יְרוּשָׁלַי וּרְמַב"ם וְכו', מִשְׁתַּמֵּשׁ תְּמִיד בְּלִשׁוֹן חוֹבוֹת. אִי אִפְשֵׁר לְדַבֵּר אֶתִּי עֲכָשִׁיו כִּי עֲדִיין יֵשׁ לִי חוֹבוֹת לְפָרוּעַ. כֵּךְ הוּא חֵי אֶת חַיִּיו, שִׁיתְהַפֵּךְ הָעוֹלָם, חוֹבוֹת צָרִיךְ לְפָרוּעַ.

אם אתה מבין יסודו של רבינו המחבר, תבין שאינך ממעט מהנאתך על ידי זה, אלא להיפך, יהיה לך הרבה יותר הנאה, כי בעל כרחך יהיה עול על צווארך, ואם לא יהיה העול עול תורה, הקב"ה ישים עליך בחמתו הגדולה עול של טרדות. הקב"ה נותן לך בחירה. וכאמור, אין זה סתירה עם הפרשיות שבני אדם עוברים לטובת נשמתם, והלא ישנם עבירות ישנות שעל האדם לתקן. אלו הם חלקים אחרים מהתמונה, ובוודאי יש חשבונות שמים למה האדם צריך לעבור עניינים מסוימים, אבל גם בתוך המצב שהאדם נמצא הרי יש טרדות רבות שנוספות על צווארו, וחזן מאותו מצב עוד יש לו אלפי טרדות בענייני דעלמא שהם טרדות שמביא אותן על עצמו, וככל שיוסיף לקבל על עצמו עול תורה, יראה בחוש שהקב"ה מזמן לו פחות טרדות, כי זו היתה תכלית ההשתדלות כדברי רבינו המחבר.

יותר גדולה, כגון שילמד כל יום שעתיים ומחצה, ואז מגיע יום שישי ויום שהוא צריך להשתתף בשמחת נישואין...

אך אם יקבל על עצמו למשל, לקום כל יום בארבע לפנות בוקר, יהיה מה שיהיה, ואפילו ירדו גשמי זלעפות בחוץ ואפילו אעלה על יצועי בשתים בלילה בגלל שמחת נישואין ואם אקום בארבע לפנות בוקר לא אוכל לתפקד במשך היום, אף על פי כן אצא ממיטתי בארבע לפנות בוקר, אם יעשה כן, הלא יתהלך כל היום עם עול על צווארו, כי יידע שאינו יכול לבלות את זמנו בלילה שהרי בשעה ארבע הוא מוכרח לעמוד על רגליו יהיה מה שיהיה וכל רבע שעה שיבזבז בלילה, יהיה על חשבוננו בלבד. ואז כשיישב בשמחת שבע ברכות, לא יספר לשון הרע, וכל כך למה? משום שמעולם לא הסיר את העול מצווארו, איננו רגוע. גיסיו אומרים לו: הרגע! אינך חייב להיות מצומצם כל-כך! אמנם כן, האדם צריך להזהר שיהיה לו בת שחוק על פניו, אבל הנקודה היא שלעולם לא יעזוב את החבל. עקבו אחר יראי שמים ותראו שלעולם לא עזבו, הם לא אמרו לעצמם: עכשיו הרי אני יושב בשבע ברכות ועלי לעסוק בבין אדם לחברו, ואם כן המחיר אינו קיים, כי כשהאדם אומר לעצמו כך, הוא מסיר את העול מצווארו וממילא הוא מרגיש שכבר מותר לו לספר לשון הרע. ואז ממילא יוטל עליו עול אחר, ופתאום יגלה שאינו יכול להיות שם כי נפלה עליו איזו טירדה אחרת וכו'.

נאמר בקיצוניות הגם שאינו נכון, אך בשביל להביע את הנקודה: עליך להבין

יום שני פרשת כי תצא – ה' אלול ה'תשפ"א

בחה של תפילה מיוסדת להחזיר בתשובה

מיראת שמים, מכל מקום שייך שיתפלל שהרי אמרו בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, ועוד אמרו כל הבא ליטהר מסייעין אותו, ואם כן המבקש רחמים על עצמו, אף הוא נקרא רוצה לטהר, ולכן יסייע לו הקב"ה שיתהפך לבו לטובה, אבל לבקש רחמים על חבריו להחזירו בתשובה, מה יועיל בקשתו והרי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

ומוסיף מהרש"א שאין להקשות קושיא זו על נוסח התפילה "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך" שהוא בלשון רבים, כי סוף כל סוף יש פנים לתפילה זו מאחר שאנו כוללים בתפילה זו גם את עצמנו, אבל להתפלל רק על אחרים, איך תועיל התפילה. המהרש"א מסיים "ויש ליישב" ותו לא מידי.

תוספת קושיא מדוע אינה תפילת

שוא

ובשו"ת "מעיל צדקה"⁴ (סי' ז) מוסיף בחומרת קושיא זו שאפשר שהיא בגדר תפילת שוא, וכבר אמרו בבא לעיר ושומע קול צעקה ואומר יהי רצון שלא יהיה בתוך ביתי שהוא נקרא תפילת שוא, אף כאן מאחר שאמרו שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, מהיכי תיתי שיהיה מותר להתפלל על אחרים שיחזרו בתשובה.

בקשה על אחרים בברכת השיבנו

בספר "מועד לכל חי" להגר"ח פלאגי זצ"ל (סי' י"א סע' י"א) הביא בשם האריז"ל: מי שיש לו בן או אח או קרוב דחס ושלום תעה מדרך טובה לדרך רעה או שיצא לתרבות רעה, יתפלל בברכת שמו"ע בברכת השיבנו שיחזור חתירה מתחת כסא הכבוד להחזירנו בתשובה וכו', ואז מובטח לו שיהפוך לבו לטובה, וכדי שיועיל צריך להתפלל ל' יום ערב ובוקר וצהריים, ובפרט בימי אלול שאז הוא עת רצון, ומכל שכן על עצמו דצריך שיתפלל שיהפוך לבו לטובה.

קושיית מהרש"א איך תועיל התפילה

כנגד יסוד הבחירה

והאמת שיש כאן יסוד נפלא שצריך ללבן אותו כדי שנוכל לגשת לתפילה זו באופן הנכון, כי הנה כשבאים להתפלל על אחרים שיחזרו בתשובה, מתעוררת קושיא גדולה, והיא במהרש"א מסכת ברכות (י, א), שם בגמרא מסופר על ברוריה אשת רבי מאיר שאמרה לו להתפלל על הרשעים שיחזרו בתשובה, והקשה מהרש"א איך אפשר להתפלל על אחרים שיתפללו בתשובה, הא תינח אם האדם מתפלל על עצמו כי הגם שאמרו הכל בידי שמים חוץ

⁴ להגאון רבי יונה לאנדוסופר זצ"ל. מגדולי חכמי פראג בדורו של ה'נודע ביהודה' נתפרסם בתורתו על אף צעירותו. זקינו אבי אמו רבי בצלאל הלוי ברנדיס היה נכדה של הרבנית גיטל בת המהר"ל מפראג זי"ע.

רבינו מבקש רחמים על פושעי ישראל שישוּבו בתשובה ושבּו. וכן בתענית אמר על אבא חלקיה כשהתפללו על הגשמים הוא ואשתו שנענתה היא תחילה לשתי סיבות, אחת לפי שהיתה נותנת היא [לחם אפוי] לעני ומקרבא הנאתיה, והסיבה השניה לפי שהתפללה היא על רשעים שהיו בשכונתה שישוּבו בתשובה ושבּו.

הא לנו להדיא שעל האדם להתפלל על אחרים שישוּבו בתשובה, ובפרט על עניי עירך ועל בני המשפחה, וכלשונו של הגר"ח פלאג"י שהובא לעיל, שיש להתפלל בפרט על אח או קרוב, וזה נוסח התפילה כפי שנתייסד על-פי האריז"ל ונדפס בסידורים לאחר פרשת התשובה: יהי רצון מלפניך שתתתור חתירה מתחת כסא כבודך לכל פושעי עמך בית ישראל ובכללם תחזירני בתשובה שלמה לפניך, כי ימינך פשוטה לקבל שבים.

יותר מזה מבואר מדברי הגמרא בתענית שהובאו בחרדים, שמי שמתפלל על אחרים שישוּבו בתשובה, תפילתו מתקבלת בשמים יותר מתפילותיהם של אחרים הגם שהם במדרגה יותר גדולה מהם, שהרי אבא חלקיה היה בוודאי במדרגה יותר גדולה משל אשתו ואעפ"כ תפילתו התקבלה תחילה מפני שדאגה על צער השכינה והתפללה לתשובת הרשעים.

עכ"פ מכל זה מוכח שלהתפלל על אחרים שיחזרו בתשובה, הוא דבר נכון ורצון ה' הוא, אכן צריך להבין מדוע באמת אינה נקראת תפילת שוא.

תפילה עבור צער האב

והנה בשו"ת "מעיל צדקה" כתב בענין מי שבנו ירד מן הדרך ושואל אם מותר לו

תפילת רבי מאיר על הבריונים

אכן הדברים ברורים שאין זו תפילת שווא, וכך נוהגים האבות והאמהות היהודיות במשך כל הדורות להתפלל על בניהם, ובוודאי הרבה מהיראת שמים של הבנים היא בזכות תפילתם, ובר מן דין הלא הוא מבואר להדיא בחז"ל שאפשר להתפלל על אחרים שיחזרו בתשובה, והוא בדברי הגמרא בברכות שעליהם נסובה קושיית מהרש"א, וזה לשון הש"ס שם: הנהו בריוני (גברי אלימי) דהוו בשבכותיה (בשכנות) דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא, הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו. אמרה ליה ברוריא דביתהו: מאי דעתך? - משום דכתיב: יתמו חטאים, מי כתיב חוטאים? חטאים כתיב! ועוד, שפיל לסיפיה דקרא: ורשעים עוד אינם, כיון דיתמו חטאים - ורשעים עוד אינם? אלא, בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה - ורשעים עוד אינם. בעא [רבי מאיר] רחמי עלויהו, והדרו בתשובה. הנה לנו שרבי מאיר התפלל על הבריונים שיחזרו בתשובה, ותפילתו נשאה פרי, והראיה שהרי חזרו בתשובה.

מעלת המתפלל על אחרים

וזה לשון ה'חרדים' (מצות התשובה פרק ה): תיקנו על התשובה ברכה בפני עצמה השיבנו אבינו לתורתך והחזירנו בתשובה שלמה לפניך, וצריך לכיון בה מכל הברכות האמצעיות לפי שהוא תועלת הנפש ורפואתה. כשם שחייב אדם להתפלל על עצמו, כך חייב להתפלל על פושעי ישראל, כדאיתא בסוף פ"ק דסוטה (יד, א) ולפושעים יפגיע (ישעיהו נג, יב) מלמד שהיה משה

שהאלשיך הק' הגיע לבקש מהאריז"ל על בנו שהשתמד ר"ל, ולימד אותו האריז"ל שיכוון יחוד פלוני, האלשיך הק' כיוון אותו יחוד ואכן בנו שב לדת ישראל.

יש תפילה מסוימת שמלבדך אף אחד אינו יכול להתפלל, ועל ידה נפתח פתח חדש והשפע יכול להגיע. דבר עמוק הוא, אך לפיו מבינים את דברי ה'חרדים' והגמרא במסכת תענית. כי הנה הרבה פעמים אנו רואים שיש איזה בחור שנתרחק וכבר התפללו עליו ועשו סגולות ונתנו צדקות בלי סוף כדי שישוב בתשובה ואין שום שינוי, להיפך, הבחור רק הולך ומתדרדר מיום ליום, ובנוסף לצער של עצם הדבר, יש עוד צער הנובע ממחשבת האדם – הלא רצון ה' שאתפלל וזה מה שעשיתי ושום דבר אינו מועיל, ואחת מהסיבות שהצער חזק כל-כך, כי כשמדובר בדרך משל בחולה גשמי שמת לאחר שהתפללו עליו הרבה, כיון שעוברים ימי האבלות והניחומים, הדעת מתיישב וככל שהזמן עובר והמת משתכח מן הלב, מבינים שכך היה בדיוק היה צריך להיות על פי חשבון שמים, אבל כאן שהמצב מתמשך ואין רואים לו סוף, חולפת שנה ועוד שנה ועוד שנה ומתפללים ואין רואים סוף לצרה, ומתוך כך יתכן שיחשבו שח"ו הקב"ה אינו חפץ בתפילתם וירגישו מרוחקים, כך שכאשר יבוא לשאר עינים יתקשו להתפלל כדבעי, והוא חורבן גדול.

אכן לדברי בעל "מעיל צדקה" מבואר שהרבה פעמים יש שמחמת חשבונות שמים אין האור יכול להכנס אל הנשמה דרך השער

להתפלל שיחזור בתשובה, שכיון שיש לו צער מזה, מותר לו להתפלל עליו שיחזור בתשובה ואינה תפילת שוא, כי הגם שיש לבן בחירה והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, מכל מקום צער האב הוא בידי שמים, ומה עושה מי ששרוי בצער? הוא מתפלל אל הקב"ה שיסיר ממנו הצער, והגם שכדי שיסור ממנו הצער, יצטרכו מן השמים להתערב בכח בחירתו של הבן, משפטי ה' אמת צדקו יחדיו, והקב"ה כבר ימצא את התשובה לכך.

זהו היסוד, כשמגיע למתפלל צער ועגמת נפש, מותר לו, והוא אף מחויב, להתפלל אל הקב"ה שיסיר ממנו הצער על ידי שיחזיר את פלוני בתשובה.

ומעתה לא רק באב על בנו כך הוא, אלא כל פעם שהאדם מרגיש קרבה לפלוני והוא מצטער בצערו, וזה באמת מה שרצה הקב"ה, וכמו שאמרו חז"ל "כל המתפלל בעד חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה", כי כשהאדם מצטער בצער חברו, הוא נעשה מחויב בתפילה על אותו דבר מדאורייתא, וכיון שכן הוא יכול לפתוח פתח של השפעה שתבוא אל הנשמה שלא היתה יכולה להפתח מקודם, כי מקודם היה איזה עיכוב, כגון מפני שהיה ענין של בחירה והתפילות לא יכלו להתקבל, אבל עכשיו שהדבר נוגע אל המתפלל ששרוי בצער מחמתו, נפתח פתח חדש שהרי הוא צריך להתפלל על צערו שיסור ממנו.

תפילת האלשיך הק' על בנו

מורה"ח ויטאל זיע"א⁵ מביא

⁵ 'פרי עץ חיים' שער העמידה פ"כ. 'שער רוח' הק' הקדמה ד' יחוד.

פלונית בכוונה פלונית ויועיל לו. והנה אם אמנם הדברים כתובים בדברי מוהרר"ו רק ברמזיה, אנו מוצאים כאן יסוד נפלא. על מנת שיתהפך לבב האדם לטובה, הוא זקוק לשפע ואין הדבר שונה משאר מיני השפע הבאים לעולם. יש שפע של פרנסה, יש שפע של דעת, שפע של רפואה, והקב"ה תלה ירידת כל אותם מיני שפע בתפילותיהם של ישראל ערב ובוקר וצהריים. ולמשל בתפילת שחרית, בתחילה אומרים פסוקי דזמרה כדי להכריח את הקליפות שלא יבואו לגזול את השפע, אחר כך אומרים ברכות ק"ש וק"ש, מסמיכים גאולה לתפילה ומתחילים להוריד שפע גדול מאוד לעולם, שפע העומד מוכן ברצונו יתברך להורידם לעולם. כך יסוד אנשי כנסת הגדולה את סדר התפילה בסדר מסודר להוריד את השפע על ידה באופן המושלם ביותר, וכך עוברים בברכות האמצעיות על ענינים רבים של שפע ומורידים את שפעם אחד אחרי השני, מורידים שפע של דעה, שפע של תשובה, של סליחה מחילה וכפרה, של גאולה⁶, של פרנסה, רפואה וכן הלאה. ואם אנו רואים שברכת השיבנו נמצאת בין ברכות אלו, סימן הוא שאף זה שפע הוא שהקב"ה רוצה להורידו לעולם (כנוסח החתימה הרוצה בתשובה) והקב"ה מחכה שנעשה אנו את ערותא דלתתא ויוכל להשפיעו עלינו.

כח התפילות שתיקנו אנשי כנה"ג

עלינו להבין שהתפילות שחרית מנחה ערבית אינן סתם תפילות בדומה לאותן

הרגיל, וכגון מחמת ענין הבחירה וכקושיית המהרש"א, שכיון שבן זה בוחר ברע, אין מתערבים מן השמים להאיר לו את נשמתו ולהחזירו אל הדרך הישרה. אך ברגע שיבוא מחמת מצבו של הבן צער לאביו או לקרובו, אזי יפתח פתח חדש שדרכו תתקבלנה התפילות ויאיר האור לנשמת הבן. ולכן מעלתו של המתפלל על אחרים שישובו בתשובה גדולה כל-כך כפי שאמרו במסכת תענית על אשתו של אבא חלקיה, כי אותם אנשים שחוטאים, בניו של מקום הם, ואביהם שבשמים מצטער צער גדול בגלל חטאם, וכביכול אינו יכול להושיע את עצמו כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אך כיון שבא פלוני בנדבת לבו ומתפלל עליהם ופותח פתח חדש בתפילתו לחתור חתירה מתחת כסא כבודו להחזירם בתשובה, כמה הקב"ה מכיר טובה לאותו אדם.

הפלא ופלא! מגיע יהודי ומתקשר לאותו מצב וזאת על ידי שזה מכאיב לו מאוד, ומהיכן אני יודע שהוא מכאיב לו? שהרי הוא מניח בצד את כל טרדותיו ונעמד להגיד מזמורי תהלים בלב נשבר. איך יודע מה אתה פועל בזה!

הדרך לעורר את עולם הבינה

ולהרחיב בזה יש להתבונן בתשובת האריז"ל להאלישיך הק' כשביקש ממנו עצה להחזיר את בנו לדת ישראל. האריז"ל אמר לו שיתבונן בברכת השיבנו בדווקא, כי בברכה זו מתעוררת מידת בינה שהיא מידת התשובה, ואז קודם החתימה יאמר תפילה

⁶ הראשונים מבארים שברכת גואל ישראל אינה תפילה על הגאולה השלימה, כי התפילות על הגאולה השלימה מתחילות מברכת תקע ושופר והלאה, אלא היא תפילה על הגאולה שבתוך הגלות הפרטית של כל אחד.

אומר לו, בוא עכשיו, עכשיו הזמן לדבר עם העשיר.

חז"ל הודיעו לנו שיש כללים איך להתפלל כדי שהתפילה תעשה פרי. ואחד מהכללים הוא שיהיה עת רצון, ובזמן אמירת השיבנו לפי סדר התפילה, אז יש התבוננות של עולם הבינה, אשר אם עולם זה יתעורר וישפיע על זה העולם, ייכנס אור של תשובה בלבבות בני ישראל. לכן אמר האריז"ל לאלשיך הק': הבה ואלמדך, כאן נמצאים המפתחות, זה מה שתאמר וזה מה שתכוון.

נמצאנו למדים כך: הגם שהאדם יכול להתפלל בכל עת, מכל מקום יש כללים, וכפי שאין האדם יכול להתפלל תפילת שוא או לשינוי הטבע באופן גלוי (אם כי לפעמים גם זה אפשר), כך אין האדם יכול להתפלל שפלוגי יחזור בתשובה, שהרי יש בחירה והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אך כל זה כשבא האדם להתפלל בתורת בקשה בעלמא, כי אז יעמדו עיכוב זה כנגדו, והרי זה דומה למי שבא לבקש מהקב"ה כסף שהגם שהקב"ה שומע תפילתו, כל שיש לו עבירות בידו שמעכבות בעדו, לא יוכל להשיג את מבוקשו, כי הקב"ה קבע סדר בבריאתו. אבל אם יבוא האדם ויתפלל לפי הסדר שייסדו אנשי כנסת הגדולה, והיינו שיתבונן כמה הקב"ה רוצה להשפיע פרנסה לעולם ויעורר על ידי כן את עולם הפרנסה, ממילא ירד שפע לעולם.

מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך

המהרש"א הקשה איך יתכן שתועיל הבקשה שפלוגי יחזור בתשובה, הרי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים? אמת נכונה הקושיא לענין בקשה בעלמא, אבל אם יעורר האדם את עולם התשובה, אפילו לא

תפילות שהאדם מתפלל באמצע היום כשהוא זקוק למשהו (אם כי גם תפילות אלו חשובות מאוד ואם האדם מתפלל אותן כשהוא שרוי בצרה הוא אפילו מקיים בהם מצות עשה דאורייתא), אלא הן במדרגה יותר גבוהה כל שהאדם מתפלל אותן לפי הסדר שקבעו אנשי כנסת הגדולה, שהרי הקב"ה עומד ומחכה להוריד לעולם כל מיני שפע, ובכלל זה שפע של אור המעורר את הנשמות בתשובה, אלא שבשביל זה זקוק הקב"ה לאתערותא דלתתא, וכיון שמעוררים את השפע מלמטה, יכול הקב"ה להשפיע מלוא חפניים שפע. וכאמור, השפע של תשובה בא ממידת הבינה, כי שפע זה גורם לנשמה להבין דבר מתוך דבר שהיא תועה.

ושוב, המקום והזמן המוכן ביותר לעורר את שפע התשובה, הוא בברכת השיבנו שבתפילת שמו"ע, שהרי אנשי כנסת הגדולה קבעוהו בדיוק רב באותו מקום, וכפי שכתבו במסכת מגילה בטעם הדבר שנקבעה ברכה זו לאחר ברכת הדעת דווקא ומסמיכים זאת על הפסוקים.

יש לך שעת הכושר

משל למה הדבר דומה, למי שממתין זמן רב לדבר עם איזה עשיר כדי לקבל ממנו תמיכה הגונה, וכשהוא בא לגבאו של העשיר, הממונה על הצדקות שלו, שהוא גם קרובו (של אותו מבקש), הגבאי דוחה אותו שוב ושוב ואומר לו: אין כדאי לך לבוא אליו היום; אני כבר אודיע לך מתי לבוא אליו. מבקש הצדקה הולך לבית האכסניה שלו ומחכה יום ועוד יום. יום אחד בשעה תשע בבוקר הוא מציץ על טלפונו ורואה שגבאו של העשיר התקשר אליו חמש פעמים. הוא חוזר אליו בבהלה: רצית משהו? כן כן, הוא

ובעקבות כך את לבב זרעך. לפעמים אב שומע אמרה כזו וניתוסף לו מלח על פצעיו, הוי אומר שאני רשע?! לפלוני יש ילדים טובים כי הוא צדיק ורק אני רשע?! אך לא זו הנקודה, **הצדיקים** מעולם לא נתכוונו לומר שזה מה שגרם לבניו שיתרחקו, אלא נתכוונו לומר מה יועיל לבנו שיחזור ויתקרב, והוא **על ידי שיעורר את עולם התשובה**, ואיך יעורר את עולם התשובה? **על ידי שהוא עצמו יחזור בתשובה**. כשהאדם חוזר בתשובה והקב"ה יודע שכוונתו בזה לעורר את עולם התשובה, הוא מדליק בזה את האור, וממילא הוא משפיע על בנו לחזור בתשובה.

ובאמת דבר זה שייך לכל יהודי, כל פעם שמתעורר אצלו הרצון שבניו יצליחו ברוחניות, עליו לפעול בדרך זו. כי הנה בדרך כלל כשמדברים בענין זה, או שמדברים על טכניקות מסוימות או שמדברים על הצורך להיות להם 'דוגמא אישית', ואף זו מדרגה נמוכה (אם כי נכונה). מה עם הדברים שאתה עושה עליהם תשובה בינך לבין קונך ואף אחד אינו יודע ומכיר? הלא כח כביר הוא כשתאמר אז: יהי רצון מלפניך שתחתור חתירה מתחת כסא כבודך להחזיר את בני תשובה שלימה. כשאתה עושה עצמך דמות, עשית חלק אחד, אבל עדיין הוא בגדר השתדלות, וסוף כך סוף הלא לבנך יש בחירה ואינך יכול להתערב בה, **אך אם תעורר את עולם התשובה, אף כח הבחירה לא יעמוד כנגדך, כי אז תחדור לתוך לב בנך וגורם לו שירצה לעבוד את ה'.** אינך מדבר אתו, אינך מספר לו סיפורים, אלא אתה עושה זאת מבפנים שלבו יתהפך לטובה. **ודבר זה אינו מסתיים וכל עוד האדם**

יפרט בתפילתו שפלוני יחזור בתשובה, היות שנתעורר עולם התשובה על ידי תפילתו, ייכנס אור התשובה לנשמת פלוני.

הרי נשמה זו זקוקה לאור, כי היא בבחינת כסיל ההולך בחושך. אתה מבקש ממנו להחזיק בידך כדי לצאת מן הבוץ, אך הוא מתנגד, אתה מדבר אליו דברי פיוס וריצוי, ושום דבר אינו מועיל, הוא בוחר ללכת בחושך. יש בחינה אחרת. אל תדבר אתו יותר, אלא הכנס לחדרו והדלק את האור ויפסיק ללכת בחושך. חז"ל נתנו לנו מהלך לעורר את עולם התשובה ועל ידי כן להאיר לבות בני ישראל ההולכים בחושך.

הלא כך הוא האופן לעורר את עולמות השפע, כשהאדם אומר אתה חונן לאדם דעת ומגיע להבנה עמוקה שהוא עצמו אין לו דעת ושצריך שהקב"ה יתננה לו, ואחר כך הוא אומר שהקב"ה הוא מקור הברכה חונן הדעת, הוא מעורר על ידי כן את עולם השפע של הדעת ונכנסת הדעת ללבות ישראל. למה? כי הדליק את האור.

כך הוא גם לענין ברכת השיבנו, ובזה מתורצת הקושיא, **כי כשבני ישראל מעוררים את עולם התשובה, נהנים כולם ממנו.** יתכן שתראה זאת מיד, יתכן שרק מאוחר יותר, ויתכן שלא יראהו כלל, שהרי יש חשבונות רבים, אבל דבר זה ברור שהוא פועל, שהרי עוררת את עולם התשובה.

ומל את לבבך ואת לבב זרעך

וכן מצאנו יסוד זה בפירושים של הגה"ק משינאווא וה'שפת אמת' זיע"א על הפסוק 'ומל את לבבך ואת לבב זרעך', **שאם אדם רוצה שבניו ישובו בתשובה, ישוב הוא עצמו על חטאיו, וזה יגרום להם גם כן לשוב בתשובה, ומל את לבבך תחילה,**

מצבים בעולם כדי להקל על כך, ובחודש זה שנאמר עליו אני לדודי ודודי לי, הקב"ה מסייע לכך, וכל אחד כשיעשה משהו לעורר את עולם התשובה, יוכל על ידי כן להביא אור גדול של תשובה בעולם, והקב"ה כבר יסבב להיכן יאיר אותו אור ואת מי יאיר.

נמצא בעולם, הכח נמצא בידו, שהרי בכל עת אנו צריכים לחזור בתשובה וללכת ממדרגה למדרגה.

עכ"פ אם בכל השנה הקב"ה רוצה בתשובה, בחודש אלול רצונו כפול ומכופל. רצונו יתברך שכל נשמה תצליח והוא מביא

לזכות החתן יוסף נחמיה בן חיה אדל והכלה ביילא ריזיל בת רבקה גאלדא
לכבוד יום החתונה בשעטור"מ, יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל

לע"נ הרה"ח ר' יצחק יהודה בן ר' ישראל ז"ל הנ"מ דבורה
אביו של ידידנו הר"ר אברהם מרדכי שטייערמאן הי"ו

יום שלישי פרשת כי תצא – ט' אלול ה'תשפ"א זיכוי הרבים על ידי עשיית תשובה

למצוה חמורה שבחמורות, מצוה קלה שבקלות זה שלוח הקן, ומצוה חמורה שבחמורות זה כיבוד אב ואם, ובשתייהן כתיב והארכת ימים", וכל זה כדי שלא ירדוף האדם אחר המצוות החמורות בלבד ויעזוב את הקלות.

וכן הוא במדרש (רבה כי תצא): אמר רבי אבא בר כהנא, אמר הקב"ה, לא תהא יושב ומשקל במצוותיה של תורה וכו', לא תהא אומר הואיל והמצוה הזו גדולה אני עושה אותה ששכרה מרובה והואיל וזו מצוה קלה אני עושה אותה. מה עשה הקב"ה? לא גילה לבריות מהו מתן שכרה של כל מצוה ומצוה כדי שיעשו כל המצוות בתום וכו'. למה הדבר דומה? למלך ששכר לו פועלים והכניס אותן לתוך פרדסו סתם ולא גילה להן מהו שכרו של פרדס שלא יניחו דבר ששכרו מועט וילכו ויעשו דבר ששכרו מרובה וכו'. כך לא גילה הקב"ה מתן שכרן של מצוות חוץ משתי מצוות, החמורה שבחמורות והקלה שבקלות, כבוד אב ואם חמורה שבחמורות ומתן שכרה אריכות ימים שנאמר כבוד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימך, והקלה שילוח הקן, ומהו שכרה? אריכות ימים, שנאמר שלח תשלח את האם וגו'.

המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו

איתא באבות (פ"ה מ"ח): "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו" והובא במסכת יומא (פז, א). ופירשו המפרשים שהגם שיש בחירה ואי-אפשר להבטיח לאדם שלא יחטא, מכל מקום ישמרו עליו מן השמים שלא יגיע לידי נסיון ובוודאי שלא לידי נסיונות של חמורות שבחמורות, וכגון שלא יבואו כנגדו נסיונות של שמירת עינים בלכתו ברחוב או של לשון הרע בדבר עם בני אדם.

אכן הדבר מעורר פליאה, שהרי שכר זה שלא יבוא האדם לידי נסיון הוא שכר גדול כזה אך ורק מפני שנודמן לידו להיות ממזכי הרבים, והרי הרבה תפקידים יש בעולם ואין אנחנו יודעים תפקידו של מי חשוב יותר, והלא אחד מיסודות היהדות הוא שיבין האדם שכל אחד ואחד הגיע לעולם לתכלית מיוחדת, לו ולכלל, ואין לאל ידינו לחשב איזה תפקיד חשוב יותר.

הן הרבה מאמרים יש על זה מחז"ל ואף בענין המצוות אמרו (ירושלמי ריש פאה) "השוה הכתוב מצוה קלה שבקלות

רק מן הצד, שהרי ימשיך לנהל את סדר יומו כרגיל, ורק יתרום מעט בשביל לקבל אף הוא את התואר "מזכה הרבים", וידמה למי שמשתתף על ידי כמה פרוטות במצות פדיון פטר חמור. ולא יתכן שלזה נתכוונו חז"ל. איננו מזלזלים ח"ו בזה, שהרי אין אנו יכולים לתאר גודל שכרו של מי שגרם שיהודי אחד לא ידבר באמצע התפילה, אך מכל מקום הלא מאמר התנא באבות מדבר לכל יהודי, ומשמעותו שכל אחד יכול לעסוק כל היום בזיכוי הרבים, ואפילו הביישן הגדול ביותר שמתקשה אפילו לברך את חבריו בברכת צפרא טבא. משמעות הדברים היא שמדובר באופן של עבודה אשר כל אחד יכול להתחבר אליו ולזכות לאותו שכר גדול.

עוד זאת צריך להבין מהו פשר השכר הזה, והרי בדרך כלל שכר המצוות הן על פי מידה כנגד מידה, וכאן איזה מידה כנגד מידה יש בשכר זה שאין חטא בא על ידו? אכן על זה כבר אמרו חז"ל שהוא כדי שלא ישב הוא בגהינום ותלמידיו בגן עדן. אך לכאורה אין די בזה, כי לא יתכן שבשביל ענין טכני כזה יוותרו לו על תכלית החיים שלו להתמודד עם הנסיונות. מוכרח להיות שיש בזה ענין עמוק יותר, אם כי דברי חז"ל בוודאי אמיתיים, הלא צריכים אנו ללמוד ולהבין את עמקם.

יחיד ששב מוחלין לכל העולם כולו

והנה בספר "שארית מנחם"⁷ נמצא בענין זה מאמר נפלא, וזה תוכן דבריו: חז"ל אמרו (סוף מסכת יומא) גדול כח התשובה

הקב"ה אומר לאדם: לכל המצוות יש שכר, בין לקלות בין לחמורות, ועכשיו אני מבקש ממך שתעשה את התפקיד המוטל עליך. ואם מזדמן לך לעסוק במצות ציצית, אינך יכול לתאר איזה אור זה מביא לך ולעולם ולתיקון השלם. אל תרפה! הידוע לך מצות ציצית מה היא?! הלא בזה שאתה עוסק בה עכשיו אתה גורם לכך שאחרים לא ייכשלו במראות אסורות, שהרי אורו של מצות ציצית היא ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם! וכך הוא בכל המצוות ממצוות התורה, אם האדם רואה שהקב"ה הכשירו לעסוק במצוה מסוימת, עליו להבין שזהו תפקידו ולא ילך לחפש משהו אחר.

ומעתה הפליאה גדולה מאוד, איך יתכן שדווקא מי שמזכה את הרבים זוכה לשכר עצום כזה שלא יבוא לידי נסיון (ונמצא מקבל שכר כפול ודו"ק), היכן היושר? וכי מפני שנולד בקהילה כזו שבה מחנכים את אנשיה לצאת ולקרב רחוקים, או מפני שהוא קיבל תכונת נפש מן השמים לעבוד עם בעלי תשובה ולהאכילם על שולחן השבת שלו עליו לקבל שכר גדול כזה?! הרי כולם מקיימים את תפקידם, ומדוע תגדל קרנו על פני כל בני ישראל המתמסרים בקיום תפקידם?

אופן של עבודה

והנה בוודאי אפשר יהיה לענות באופן פשוט שכל אחד יכול להיות ממזכי הרבים, ואם אינו יכול בגופו, הלא יכול לתרום מכספו ולתמוך בארגונים השונים המזכים את הרבים. אך אם יעשה כן, הלא יהיה זה

⁷ להרה"ק רבי מנחם מענדיל מווישיווא זיע"א בנו של ה'אהבת ישראל מוויזניץ זי"ע.

בענין זה, ואם כן מהיכי תיתי שדבר זה מוגבל רק להפצת גליונות, הרי תוכל לעשות זאת גם על ידי ההתעוררות בתשובה לבד, כי על ידה יתעוררו אף אחרים בתשובה. אמנם לא תדע מי הם אותם בני אדם שהתעוררו בתשובה מחמתך, ואף הם לא יידעו בזכות מי זכו לכך ולא ישבחוך, אבל המציאות נשאר מציאות ואפשר שהיא תעלה במעלתה משום שתהיה נטולת נגיעות.

ותשובה הלא היא מהלך החיים, אין זה שפעם בכמה שנים הרהרת בתשובה ואז זכית להיות ממזכי הרבים, אלא יהודי עוסק בכל עת בתשובה, וזאת מפני שהוא מכיר בגודל מעלת התשובה. ראו נא כמה מאמרי חז"ל מתחילים בתיבות "גדול כח התשובה". גדול כח התשובה פירושו שהאדם מבין מה גודל כוחו ועל פי השקפה זו הוא עובד. מאותו מקום שבו הוא עובד, משם הוא מתחיל לטפס על הסולם. יידע כל העושה זאת, שהוא מהפך בזה עולמות, שהרי אברכים רבים כל-כך יקבלו הרהור תשובה בזכותו, ולא דווקא שהקב"ה יראה לי מי הם. וכל שהוא חי באופן זה, הרי הוא חי חיים של זיכוי הרבים, ואז הקב"ה מסייע לו שלא יבוא חטא על ידו.

מדרגות התשובה זו למעלה מזו

ועל זה מבאר בעל "שארית מנחם" שמטעם זה אין חטא בא על ידו, כי כל שהאדם חי את חייו הפרטיים, הוא משועבד לסדר העולם והעולם מלא נסיונות שהרי הוא שקוע ברע, ולכן לא יתפלא כשיבוא לקראתו נסיונות רבים, כי זהו הסדר כל שאין

שאפילו יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו, ונמצא שהשב בתשובה מביא ישועה לכל העולם כולו, ואם כן מזכה את הרבים הוא. יידע כל אחד שבעצם זה שהוא חוזר בתשובה, הוא נחשב כמזכה את הרבים, וממילא תתקיים בו ההבטחה אין חטא בא על ידו.

כח התשובה לעורר אחרים בתשובה

ונרחיב: הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע⁸ (בעל ההילולא) פירש מאמר חז"ל יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו, שהרהור התשובה של האדם מעורר הרהורי תשובה אצל כל בני ישראל. כח יש להרהור תשובה לעורר את הבת קול האומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה בנפשות בני ישראל.

כשמבינים זאת, מבינים דבר נפלא מאוד, שמי שחוזר בתשובה בינו לבין קונו, הוא זה שנקרא מזכה את הרבים. האדם שינה אחד מהרגליו הרעים לאחר שהגיע להכרה שאינו יכול להמשיך כך ונתמלא חרטה אמיתית, מעשה זה שעשה משפיע על כל יהודי להרהר אף הוא בתשובה. לא כתוב שבשביל להיות מזכה הרבים צריך לישא נאומים חוצבי להבות או לחלק מודעות בענין אמן יהא שמיה רבה. הלא גם אם תחלק מודעות, איך תדע אם מי שצריך לראותו יראהו, ואף אם יראהו, איך תדע אם הוא באמת ישפיע על לבו, התשובה היא שההתעוררות שבלבך להרבות כבוד שמים אשר בעבורה השקעת מהונך ומאונך, היא זו שתשפיע על לבותיהם של אחרים להתעורר

⁸ 'צדקת הצדיק' אות קנט.

את הרגלי, יבואו אנשים רבים אתי וישנו אף הם את הרגלם, לכן אני מתחנן בפניך רבון על עולמים שבזכות כלל ישראל אצלתי. ואף תוסיף לעשות לעצמך גדרים וסייגים שלא תיכשל, וכפי שסיפרו חז"ל על רבי עמרם החסיד שהירים את קולו וצעק "נורא בי עמרם" אש דולקת בבית עמרם, וכל זה כדי שיבואו תלמידיו ויימנעו מן העבירה. וכשבאו תלמידיו ואמרו לו: אתה עושה לנו בזיונות, כי אתה מגלה שיש לך נסיונות. אמר להם: מוטב שתבטישו עמי בעולם הזה ולא תתביישו עמי בעולם הבא. הנה זהו מהלך של מי שמבין שאין לו ברירה אחרת, וכיון שהוא מתפלל בד בבד להשתנות למען הכלל, ממילא אין חטא בא על ידו, והיינו שהקב"ה יסייע לו שיוכל מעתה לחזור בתשובה על העניינים שאינם מפורשים כל-כך.

ודבר זה שייך לכל יהודי. כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו הוא מהלך בעבודה. תבין שכולם תלויים בך, תבין שיחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו, וכיון שתיגש באופן זה, תראה שההצלחה תאיר לך פנים.

בח התשובה להשיג מה שאין ניתן להשיג

והאמת שיש בזה נדבך נוסף, כי הנה כשמסתכלים על ענין התשובה, אנו מוצאים שהבאת התוצאות היא מעבר לכוחות האדם, כלומר האדם עצמו אינו יכול להשתנות, וכבר דיברנו על זה בעבר בארוכה, ואחת מהדוגמאות שהבאנו היתה מהרגלי האכילה של האדם. האדם יודע שהרגלי האכילה שלו מזיקים לבריאותו, אך אינו רואה מתחיל להתנהג כפרוש החי על לחם צר ומים לחץ

האדם עושה משהו מיוחד. מה שאין כן אם האיש נעשה איש כללי, וזאת על ידי שזכה להבין את תוצאות מעשיו שכאשר הוא משנה איזה הרגל בחייו, זה גורם לכך שעוד אנשים יעשו זאת, ועל ידי כן בכוחו לקרב את הגאולה, איש כזה הקב"ה רוצה שהציבור ילך אחריו, ואם הוא יצטרך לעמוד במקומו ולא יוכל לעלות ממדרגה למדרגה, יהיה בזה הפסד לכלל, לכן הקב"ה מסייע לו לצורך הכלל שיוכל לשוב בתשובה על עוד דברים, כלומר – אם בתחילה חזר בתשובה על עבירות מפורשות, עכשיו כבר יהיה במדרגה יותר גבוהה שבה לא יצטרך לחזור בתשובה על עבירות חמורות אלא על דקה מן הדקה, ובזה יועיל לכלל שאף הם יגיעו למדרגות יותר רמות בתשובתם. זהו הפשט כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, שאם האדם עושה שלב א' דהיינו שחזור בתשובה על העבירות המפורשות, יסייעו לו שלא יבוא חטא על ידו ויוכל לחזור בתשובה על העבירות שאינן מפורשות, וכל זה לטובת הכלל.

שינוי הרגלים על ידי תשובה בנישה נכונה

ובזה מונח יסוד נפלא. אם האדם רוצה לשנות איזה הרגל ואינו רואה איך משום שכבר ניסה אלפי פעמים ושום דבר לא הועיל לו, הרי זה משום שאין לו סייעתא דשמיא של מזכי הרבים, כי בגלל כן החטאים הראשונים חוזרים אליו שוב ושוב עד שאינו יכול להחליץ מן הספק. על זה אמרו חז"ל: אם תחזור בתשובה בהשקפה אחרת, והיינו שתאמר לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל. כלל ישראל מוטל כאן על כף המאזניים, ואם אני אשנה

כל כך, עד שאין לשער ואין לתאר גודל מידת הקיפה, והיא כוללת בתוכה יותר מכל התורה".

פירוש דבריו: על ידי כל מצוה שהאדם עושה הוא משיג איזה אור, כי כל המצוות הן עצות להשיג קרבת אלוקים, אך הכל הוא בתוך גדר התורה, ואילו על ידי התשובה יוצא האדם מגדרי התורה, שהרי זה כל הרעיון, כי התשובה נבראה למי שהחליק ויצא מגדרי התורה.

ומביא לזה ראיה ממה שאמרו חז"ל תורה מגנא ומצלא בין בעידן דעסיק בה ובין בעידן דלא עסיק בה, הא לך שכח התורה הוא להגן על האדם שלא יגיע לידי חטא, אך אם חטא כבר, יצא בזה מגדרי התורה וחטא זה חוצץ ומפסיק אפילו במצב של התקרבות כל-כך גדולה כמו בתורה הקדושה.

אכן מהאי טעמא צריכים לחזור בתשובה קודם הלימוד, כי החוטא – אפילו יתענע על ספרו, תורתו לא תפעל את פעולתה כי החטא חוצץ בינו לבין בוראו ואינו נותן לו להתקרב אליו על ידי התורה. אילו לא היו דבריו אלה רבי צדוק נכונים, היו רבים מאוד מיושבי בית המדרש נעשים בעלי מופת, כי התורה היתה מרוממת אותם. ונמצא לענין אותה השקפה מעוותת שמסתובבת אצלנו כביכול יתכן שילמד האדם כל היום כולו, אך בלשון הרע יהיה חלש, שאין לה מקום. לא יתכן דבר כזה! זה אינו שווה כלום, שהרי החטא חזק מכל לימוד התורה של האדם. אילו היה האדם חוזר בתשובה אמיתית ואחר כך מתיישב ללמוד אפילו מעט, רק להעביר את הסדרה שמו"ת, לאיזו מדרגה גבוהה היה מגיע.

נפש החוטאת מיה תהא עליה

ממשיך רבי צדוק ומביא את דברי חז"ל ששאלו לתורה: נפש החוטאת מה תהא עליה? והרי צרות צרורות הוא מאחר

והשמחה נסוכה על פניו. כשמדברים עמו על זה, זה רק זורה לו מלח על פצעיו. מה לעשות? הוא אינו מצליח להשתנות. הרגש זה נמצא כלפי כל דבר שנראה לאדם רחוק מכדי להשיגו. יכולים לראות זאת תמיד כשבאים לדבר עם האדם על מדרגות גבוהות של עבודת ה', שהוא אומר: אינך מכיר אותי, אבל אני איני הולך להיות צדיק ופרוש, אני הולך להתנהג כאדם מן הישוב. כל ההרגשים האלה והמחשבות החולפות במוח האדם, הן תוצאה של ההבנה העמוקה שיש לו שלא יגיע לשם, כי לכן הוא אומר: הלוואי שאעשה לכל הפחות את הדברים הבסיסיים, להתפלל ולשמור שבת. הכל נובע מזה שרואים אותם כמרוחקים מאוד.

אך האמת שתמיד כל תוצאה רחוקה מן האדם. מי שאדוק בעבירות חמורות, אינו רואה שיש לו איזה חבל הצלה שיוכל להיאחז עליו ולצאת לגמרי מטיט היוון. וכן מי שרוצה להגיע למדרגות גבוהות. תמיד הוא כך, אבל זהו הסוד, בכח התשובה להביא לך תוצאות שאינן בהישג ידך. עליך להבין ולקלוט זאת בפנימיות הלב. זהו מהות התשובה. דומה הדבר למי שהמציא פטנט לקרב דברים נפרדים ומרוחקים זה לזה. אף התשובה מתנה היא מהבורא יתברך שיוכל האדם על ידה לקרב אליו מה שאינו בהישג ידו. אם אתה מרגיש מה תועיל לי תשובתי והרי לא אוכל להשתנות, תבין שהרגש זה בא לך מחמת העבירות, וכיון שתקפוץ אל ים התשובה, תראה שמה שלא האמנת שיקרה קורה לך.

כוללת בתוכה יותר מכל התורה

זה לשון רבי צדוק זיע"א: "מעלת התשובה היא כל כך רמה ונשאה, מידה כוללת

שאתה אומר, אני איני מאמין ואם כן אין לך מה לדבר אתי. הנה לנו דוגמא של מי שהתנתק לגמרי ואין רואים שום עצה איך להחזירו בתשובה. אך על זה היא התשובה שאין צריך להיבהל, כי הא גופא היא התשובה. האדם שב בתשובה ומכוון שאף אחרים יתעוררו בתשובה בעקבותיו. האב יאמר לעצמו: במקום שאהיה עצב בלבי על חילולי השבת של בני ולא אוכל ללמוד ולהתפלל, הבה אתחזק ואתקרב אני להשי"ת. איני צריך להיות אפוטרופוס של הקב"ה. אני אעשה את שלי, וממילא כבר יתהפך העולם.

עשיית בעלי תשובה בחדרי חדרים

הצדיקים חיו את כל חייהם באופן זה, וכפי שכתב הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א בספרו שהצדיקים היו עוסקים כל ימיהם בתשובה וכך השפיעו על בני ישראל, והרי הם מזכים את הרבים באופן זה. וכי מזכים את הרבים היו מפני שנשאו דרשות חוצבי להבות אש או מפני שהקימו מוסדות תורה! לא לא, עיקר הדבר שחולל שינוי אצל החוסים בצלם היה מה שעסקו בתשובה בינם לבין קונם, כי בזה עוררו את עולם התשובה והכניסו הרהורי תשובה בלבותיהם של המון העם.

כך מקובל על הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א שעשה פ"ד אלף בעלי תשובה, ואמר על כך הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א: מה אתם סבורים? וכי סבורים אתם שעמד עם גבו לארון הקודש ודרש בשביל להחזיר אנשים בתשובה? לא כן, אלא ישב ספון בחדרו וכך החזירם בתשובה.

עלינו להבין שגם בדורנו אנו לפי ערך,

שחטא חזק מן התורה! והשיבה התורה: יביא קרבן ויכפר. אולם כל זה לענין מי שחטא בשוגג, אך מי שחטא במזיד מה יעשה? לזה בא ענין התשובה, כי התשובה אינה לפי גדרי התורה ועצה היא לכל המצבים השונים.

והנה אם האדם מבין שזה מהות התשובה לתקן קלקולים שאין להם שום פתרון אחר ולהשיג מה שאי אפשר להשיג בדרך הרגיל, יבין שגם כשהוא חוזר בתשובה על דבר שאינו נבהל ממנו כל-כך, עליו להגיע לכח זה של התשובה שהוא מעבר לגבולות התורה, כי אלמלא כן לא היה יכול לחזור לקדמותו שהרי קלקל משהו, ואם כן מה אתה נבהל כל-כך כשאתה שרוי במצב שאתה מרגיש שאין לך דרך איך לצאת מהסבך. וכמו כן למה מטריד אותך איך יבוא המשיח והרי יהודים רבים כל-כך ירדו מן הדרך ר"ל. כל זה הוא רק מפני שלא הבנת יסוד זה, שכאשר אתה תחזור בתשובה, גם יהודים אחרים יחזרו בתשובה. אתה חושב שזה הולך עם סדר מסודר, כל אחד יעבוד עם שכנו להחזירו בתשובה וכך יהיה התיקון השלם, וכיון שאתה יודע שלא כל אחד הוא בר הכי, אתה נכנס ללחץ. אבל אין זה עובד כך, שהרי התשובה היא מעבר לסדר הרגיל, ואם כן עליך רק לקרב עצמך אל השי"ת ואז כל העולם יתהפך.

הנה אנו רואים בנים צעירים רבים כל-שיוורדים מן הדרך ואיננו רואים שום עצה להחזירם, והלא צער ההורים גדול מנשוא. לאחרונה שח לי בכאב אב אחד שבנו נפל בגיל הבחורות: כל מה שאני רוצה להעלות על השולחן, הוא עונה לי: אתה מאמין באלוקים, ולכן יש בלבך מקום לכל מה

כהכנה לראש השנה, היא משנה אותה לגמרי. היצר הרע רוצה שהאדם ירגיש בערב ראש השנה כך: כל היהודים ידאגו לעצמם, שיחזרו המה בתשובה על העבירות שלהם כדי לפעול לעצמם שנה טובה ומתוקה. מי שמרגיש שהנסיעה לאומן תסייע לו בשביל פרנסתו, שייסע! ומי שמרגיש שדבר פלוני יסייע לו בכך, שיעשה! אני עסוק עכשיו בפרנסה שלי ובבריאות שלי, אין לי עכשיו זמן לאחרים.

אך ההסתכלות האמיתית היא, שנבין שבחודש זה הקב"ה מתקרב אלינו, וכפי שכתב רש"י בהפטרה לשבת שובה שהקב"ה כופף עצמו אל בני ישראל שיוכלו לחזור אליו בתשובה שלמה. **הקב"ה עושה שיהיה יותר קל להשתנות בחודש זה.** הסתכל על זה באופן זה. איני יכול להרשות לעצמי לאבד הזדמנות נפלאה זו, שהרי אני יכול על ידה להושיע את כל בית ישראל. זוהי התשובה החזקה ביותר לנסיגות הגדולים של נשמות ישראל מבתי החרדים שתועים וטועים. כשעולם התשובה נתערור, זה מועיל שיהודים יחזרו בתשובה. העולם אינו פועל באופן שנצטרך למצוא פתרון טכני לכל קושי. להיפך, הקב"ה תיכן את העולם באופן שאין עצות, אבל במקום לעשות את הטעות המרה ולבוא על ידי כן לידי עצבות וייאוש, יאמר האדם: אם אין עצה, מוכרח אני לפנות אל הקב"ה, והעצה היא לחזור בתשובה, כי כשהאדם חוזר בתשובה מוחלין לו ולכל העולם כולו, והקב"ה מכניס הרהורי תשובה לכל נשמות ישראל.

כשבא האדם הפשוט וחוזר בתשובה ופורש מהרגליו הרעים, הוא פועל גדולות ונצורות, שהרי דייקא לתשובה זו זקוקים האנשים בני ימינו. יש לך מושג כמה בעלי תשובה אתה עושה! ?

כוחו של בעל תשובה

בספר "שפתי צדיק" (ח"ו) הביא ששאל אם אמרו שיחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו, מדוע אין אנו רואים שיחזרו כולם בתשובה, והשיב שלשם כך צריך היחיד ששב לחזור בתשובה עבור הכלל, והוא נכלל במה שאמרו חז"ל לעולם יראה אדם עצמו מחצה זכאי ומחצה חייב, וכן כל העולם, ובעבירה אחת הוא מכריע עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה. היינו **שיבין האדם שהמצב שבו הוא נמצא משפיע על הכלל כולו, ושאם הוא במצב בלתי טוב, כולם סובלים מחמתו, ולהיפך, אם הוא חוזר בתשובה, הוא מועיל לכל הכלל כולו.**

בחור בן י"ז הנמצא בישיבה, איזה נסיגות יש לו! לו יחליט לחזור בתשובה, לו יחליט להתחיל ללמוד כמו שצריך, אתה יודע כמה בחורים ייושעו על ידו?! הרי אחת מהסיבות שבחורים נשברים היא מפני שמרגישים שאינם מועילים מאומה. אינך יודע כמה אתה מועיל להם בתשובתך. הלא מאמינים אנו בדברי חז"ל כי זאת התורה לא תהא מוחלפת, וכשהיהודי לפי ערכו ומדרגתו קיבל על עצמו קבלה, הוא מסייע לכל הציבור.

הסתכלות זו כשהאדם משתמש בה

לזכות יחזקאל זאב מאיר בן מלכה צפורה
פטרון מדור עיון תפילה

מדור עיון תפילה שעת צלותא שעת קרבא

המבטא את גדלותו של הקב"ה בנפלאות בריאותיו, והן על ידי החלק שבו הוא מודה להקב"ה על הטובות שעושה עמו, והן על ידי החלק שהוא מבקש על צרכיו, כי בכל אלה הוא ממית את כח הסטרא אחרא, ובוהו הוא פועל שכח המלכות בעולם יתגלה. זוהי תכלית התפילה.

להעביר גילולים מן הארץ

הרבה פעמים כשדרשן מתחיל לדבר, אין השומעים יודעים עדיין לאן הוא רוצה להגיע, ורק לקראת הסוף, כשקצוות החוטים מתקרבות, אז מבינים למה התכוון ומה רצה להביע. כשמסתכלים על התפילה רואים שהוא ממש כך, התפילה פונה לכל הכיוונים, אתה נכנס לבית המקדש ומקריב קרבנות, אתה עובר למזמור שיר חנוכת הבית ואח"כ אומר אשרי, אתה אומר כל מיני תפילות מכל מיני סגנונות, אבל אם אתה רוצה לדעת באמת מה זו התפילה, הסתכל על סוף התפילה, הסתכל על תפילת עלינו לשבח, על ועל כן נקוה לך, ראה מה מתחולל שם ותבין מה זו התפילה. ושם מה אנו אומרים? ועל כן נקוה לך ה' אלוקינו לראות מהרה בתפארת עוזך, ובשביל מה? להעביר גילולים מן הארץ והאילילים כרות יכרתון, זו

בחרבי ובקשתי – בצלותי ובבעותי

לכבוד חודש אלול נברר יסוד כללי בענין התפילה שיועיל לנו להסתכל על התפילה בהסתכלות חדשה. יש כמה מדרגות במתפללים, יש מי שאינו חושב כלל מהי התפילה ומתפלל רק מפני שחייבים להתפלל, יש מי שמבין שמדובר בבקשת צרכיו, ועוד יש מי שמבין שהוא הולך לתת שיר ושבח להשי"ת. אולם בזה"ק אנו רואים שהתפילה אינה נקראת לא כך ולא כך, אם כי הכל כלול בה, אלא היא נקראת 'שעת קרבא'⁹, היינו זמן של מלחמה. זהו התואר שרשב"י נותן לתפילה. אתה הולך עכשיו לומר כמה קטעי תפילה, ואח"כ קדיש, ואח"כ עוד כמה מזמורי תהלים, ואח"כ כמה פסוקים מתנ"ך, ואח"כ קדיש וברכו וברכות ק"ש וק"ש. שמו הכולל של כל חלקי התפילה הוא שעת קרבא.

ומבואר בספרים כך: בעולם נמצא כח הסטרא אחרא שאינו נותן למלכותו של הקב"ה להתגלות, ויש בכח האדם לעמוד בכח התפילה שהוא כלי זיין, כמו שתרגם אונקלוס "בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי", והיינו הן על ידי החלק בתפילה הממליך את הקב"ה והן על ידי החלק

⁹ לשון זה מובא בכמה ספ"ק. וראה זח"ג רמג, א. זח"א רמ, ב. ת"ז ת"ג (כט, ב).

מפני זה ישתנה פירוש המילות בתפילה?!

עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה

אך קודם לכן נעבור על חלקי התפילה ונראה כמה מהם מדברים להדיא על מלחמה עם הסטרא אחרא. דוגמא אחת הבאנו מתפילת עלינו, אך יש עוד הרבה. הבה נסתכל על שירת הים, אשר אפשר לראות אותה כשיר ושבח בלבד להקב"ה על שהעבירנו את הים, אך בזה"ק (בשלח נד, א) מבואר שבשירת הים אפשר לפעול ישועות גדולות, ומה הפירוש? כי כשמתחילים לדבר בגדלותו של הקב"ה עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה, זה אלי ואנוהו אלוקי אבי וארוממנהו, אומרים בעצם שהקב"ה לבדו מנהל את העולם ואף אחד אינו יכול לעמוד כנגדו. האומות החזקות ביותר לא יכלו לעמוד כנגדו. וכשהאדם מוציא בפה ובמחשבה שהקב"ה מנהל את העולם וכל מה שנראה כחזק באמת אינו חזק, כל כח הקליפה נופל. מתחילים באומה המצרית, מרכבות פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלישי טובעו בים סוף, תהומות יכסומו ירדו במצולות כמו אבן. כשיש ימינך ה' נאדרי בכח, אז יש תרעץ אויב. תהרוס קמייך, הכל קורס ונפל, מתפורר ומתפור לרוח.

אם יתבונן האדם, ימצא בחייו יותר ממקרה אחד כזה. נופלת עליו איזו פרשה שמתחילה להתנפח, והוא נבהל מאוד, כי הוא יודע שהוא יכול להסתבך היטב. והנה הוא מתעורר יום אחד, ומגלה שהפרשה הלכה ממנו כלעומת שבאה, ואף הוא עצמו אינו יכול להסביר זאת.

המטרה, זו הנקודה. כשאתה חותם בפסוק והיה ה' למלך על כל הארץ, אינך יודע מה המשמעות, לכן עליך לומר תחילה להעביר גילולים מן הארץ, כדי שתבין שהארץ מלאה גילולים של כוחות הטומאה, והמטרה היא לעקור אותם מן העולם, ואז כשייעקרו, יתקיים לתקן עולם במלכות ש-די וכל בני בשר יקראו בשמך, ושוב – להפנות אליך כל רשעי ארץ, אתה רוצה שרשעי הארץ, כוחות הטומאה, יבואו אל הקדושה, כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון. וכאמור, מזה אנו משכילים להבין מה ברצוננו לעשות על ידי התפילה מתחילתה ועד סופה.

ביטול כח הס"א מבטלת את הצרות

והנה יתכן שיבוא האדם ויפקפק בדברינו, ויאמר: הלכת רחוק מדי! תפילה היא לדבר עם הקב"ה ותו לא. את האמת אומר לך, לא זה הבעיה שלי. יתכן שיש צדיקים שזה מה שמפריע להם, כי הם עסוקים עם תיקון העולם, אבל אצלי לא זה מה שמפריע לי. מה שמפריע לי הוא פרנסת ביתי, ובשביל זה בא לדבר עם הקב"ה כבן המדבר עם אביו. אתה בא לספר לי שבאים להלחם כאן עם הסטרא אחרא?!

אך האמת שאין זו סתירה ורק צריך להעמיק מעט כדי לראות ששניהם הולכים ביחד. והוא כי כשכח הסטרא אחרא שולט בעולם, השפע חסר וצרות באים לעולם, ולא רק זה, אלא שזה גם גורם לאדם לחטוא. ואמנם צריך להרחיב בזה יותר, הן כדי להבין למה בקשת צרכי והודיה ונתינת שבח נחשבות כמלחמה עם הסטרא אחרא, והן כדי להבין איזו תועלת יש בהבנת הסבר זה, נניח שהדבר נכון שהתפילה היא מלחמה עם הסטרא אחרא, מה זה נוגע למתפלל? וכי

מלכויות קרסו והתפוררו

כמו כן יכולים לראות זאת בעולם הגדול. קחו נא לדוגמא את האימפריה הרוסית הקומוניסטית שאגדה תחתיה את בלארוס ואוקראינה ועוד מדינות רבות, אשר היתה קליפה שאין כדוגמתה ורבות סבלו ממנה היהודים כידוע, והנה הגיע יום אחד ולא נותר ממנה כלום והפכה להיות מדינה ככל המדינות. לא היה זה על ידי מלחמה. החוקרים אמנם יתנו הסברים טבעיים, איך התפוררה האימפריה מבפנים, אבל הדבר ברור שלא היה זה באופן טבעי, אלא כיון שהגיע הזמן הנכון, בטלה הקליפה. יש בחינה כזו.

הסתכל בשירה ותראה איך כל האימפריה המצרית על כל כוחות הכישוף שלה שבאמצעותם שלטה בכיפה במשך כמה מאות שנים, קרסה והתפוררה, ולא נותר מהם עד אחד חוץ מפרעה שרצה הקב"ה שיישאר בחיים ויעיד על גדלותו. וההמשך הוא, שלא רק הם, אלא שמעו עמים ירגזון, חיל אחז יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום, אילי מואב יאחזמו רעד, נמוגו כל יושבי כנען. אתה עובר שם על כל האומות, פלשתים, מואב וכנען, שום כלום, תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן. אולי יש עדיין גוי פלוני ופלוני שעדיין חי, אבל כאומות לא נשאר מהם כלום, כחם נתבטל לגמרי. ועל זה אנו ממשיכים נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעוזך אל נזה קדשך, הקב"ה לקח את עמו, תביאמו ותטעמו בהר נחלתך, יש בית המקדש, ה' ימלוך לעולם ועד, וזו בקשתנו והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמך אחד, והיה הוא לשון שמחה, כי אז לא

יישאר כלום מכל כוחות הטומאה וימלוך ה' לבדו על כל הארץ.

הא לך שאתה מדבר הרבה בענין המלחמה עם הסטרא אחרא. כל יום מתנהלת מלחמה גדולה עמה, ועל ידי אמירת השירה כח הקליפה הולך ומתבטל כפי שנתבאר שכך הוא כתוב להדיא בפסוקי השירה.

ה' הפיר עצת גוים הניא מחשבות

עמים

הסתכל על יהי כבוד! הן עכשיו התחיל יום חדש ועמו התחדש כח הקליפה, וכמו שאמרו חז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, והיינו שכל יום מחדש הוא מסמא את עיני האדם כדי שלא יוכל לראות את מלכותו של הקב"ה בעולם. נעמד האדם כנגדו עם חרב וחנית בידו ואומר: שקר אתה דובר! האמת היא יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'. הוא זועק לעולם ולעצמו: יש רק הקב"ה בעולם, וכל השאר אינו אמת. כל השאר הם הבל הבלים, ואע"פ שהם נראים כמפחידים, הלא הם קליפה בעלמא ואם נוציא את הנשמה מהם, יחזרו לתוהו. וכן אתה ממשיך שם ה' ימלוך לעולם ועד, ושוב אתה מסביר שם איך כח הקליפה מתבטל, אלא שבמקום לדבר על מואב וכנען ושאר האומות, אתה אומר אבדו גוים מארצו, הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים. וכן אתה מדבר על הקליפה שבתוכך שנתבטלה, רבות מחשבות בלב איש, אבל מהיכן באו? מכח הסטרא אחרא. לכן שמחה גדולה היא שעצת ה' היא תקום. יש שמפרשים פסוק זה בצורה עקומה, כביכול אני רוצה כך וכך, אך מה לעשות וה' אינו רוצה והוא חזק ממני. אך האמת היא ההיפך הגמור, אנו מודים

הדבר, כי כשהאדם אומר ה' אחד הוא ממליך בזה את הקב"ה בעולם, וכיון שכן מתבטל כח הקליפה, וכמו כן מתבטל כח האומות, שהרי לא לחינם עשו שונא ליעקב, אלא מפני ששורש כחו הוא הסטרא אחרא, וכשהאדם מביע את אחדותו של הקב"ה, הוא נלחם עם הסטרא אחרא.

לעשות נקמה בגוים תוכחות

בלאומים

ובפסוקי דזמרה אנו אומרים: אשירה לה' שיר חדש, כשהעולם נראה כפי שצריך, ישמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם, אזי יוכלו לבטל את הקליפה, רוממות א-ל בגרונום וחרב פיפיות בידם, לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים, לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל. כל מילה מדברת על המלחמה עם הסטרא אחרא, לא בדרך רמז ולא בדרך דרש, אלא פירוש המילות. כשרוממות א-ל בגרונו של אדם, אזי יש לו חרב פיפיות בידו, ומה היא עושה החרב? היא ממיתה את הקליפה, וזהו הדבר הנאה ביותר שיכול להיות, הדר הוא לכל חסידיו.

ובכן, כשהאדם רואה שבתפילה עצמה אומרים שעורכים מלחמה עם הסטרא אחרא, הוא מבין שבזה הוא עוסק בעת תפילתו, להלחם עם כח הקליפה. ואמנם איך נהפכות תיבות התפילה לכלי זיין הממיתים את כח הסטרא אחרא? התשובה היא, שהיות שהסטרא אחרא יונק מהפירוד, דהיינו מכל מקום שאין בו אלוקות באתגליא (וכמו שרואים בחוש שכשיש איזה דבר מת מיד מתדבקים בו זבובים וכל מיני מרעין בישין), וכשהאדם מכניס חיות באיזה מקום, הסטרא אחרא מפסיק לינוק ממנו ומאליו הוא

ומשבחים להקב"ה על שביטל את כל המחשבות השטותיות שלנו שבאו מכח הסטרא אחרא ותחת כן קיים את עצתו. וחותמים והוא רחום יכפר עון, העון הוא הקליפה, ומידת רחמנותו של הקב"ה מבטלת את הקליפה ועל ידי כן לא ישחית, והרבה להשיב אפו, דהיינו שהאף לא ישלוט בעולם, ולא יעיר כל חמתו, שלא תתעורר החימה. וכן מבואר בספרי הקדמונים שהם ארבעה כוחות הקליפה, עון, השחתה, אף וחימה, וכששורה בעולם מידת המלכות, מתקיים והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו.

הקורא ק"ש מוזיקין בדלין הימנו

וכעת אל קריאת שמע, הגם שבק"ש אין מדברים בפירוש על ביטול כח הקליפה, הלא הדברים ידועים וכפי שאמרו חז"ל (ברכות ה, א) בענין ק"ש שעל המטה "כל הקורא ק"ש על מיטתו מוזיקין בדלין הימנו". יש מלחמה גדולה בלילה, כי בלילה כח הסטרא אחרא מתגבר בעולם ויכול להזיק לאדם ברוחניות ובגשמיות, לכן צריך האדם לקרות ק"ש על מיטתו, ועל ידי זה מוזיקין בדלין הימנו. וכתבו מפרשים: שכן הוא גם כשהוא קורא ק"ש בשחרית. כי הסגולה לביטול הקליפה נמצאת בק"ש מצד עצמותה, אלא שמצד דין תורה אתה מצווה לבטל את הקליפה רק בבוא זמן חדש, דהיינו בתחילת היום ובתחילת הלילה, וחז"ל תיקנו שאע"פ שכבר קרא האדם ק"ש בתחילת הלילה, כיון שעכשיו נשמתו מסתלקת ממנו והקליפה מתחזקת, יקרא שוב ק"ש כדי להוסיף בביטול הקליפה ויהיו מוזיקין בדלין הימנו. אך עכ"פ אין כח יותר גדול לבטל את כח הסטרא אחרא מלקרות ק"ש, וסיבת

תפתח ופי יגיד תהלתך. כך פירשו צדיקים¹⁰ מאמר חז"ל "חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים", שבאותה שעה היו מתפללים שיוכלו להתפלל, כי לא דבר פשוט הוא להתפלל, הלא התפילה היא מלחמה.

וכן הביא בספה"ק "תפארת שלמה" שיתכן שיכין האדם עצמו כמה שעות קודם התפילה, וכשיגיע אל התפילה עצמה, מחשבתו תברח ותלך לה ויאבד את הכל. הנה כי כן, אתה זקוק לסייעתא דשמיא עצומה, אתה יודע למה? כי אתה שרוי במלחמה, שהרי אם תצליח להתרכז בתפילתך ותתפלל בכוונה, תמית את כח הסטרא אחרא. אל תחשוב שהקושי שלך להתרכז היא קושי צדדי, אלא קשורה היא לתפילה. אתה רוצה להתפלל, אך היצר הרע רוצה לעכב בערך, ואחת מהדרכים החזקים של היצר הרע היא לגזול ממך המוח.

מלאך ודמעך לא תאחר

ואכן על זה כתב בספה"ק "נועם מגדים" (פרשת משפטים) על הפסוק "מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי" (אות יג), דמעך הוא לשון עירוב ודימוע, כלומר התפילה שהאדם משתדל בה בהלוך ושוב לאמץ את מוחו ולבו, נחשבת כבכור בניך, כלומר שהיא חביבה מאוד לפני הקב"ה ושכרו הרבה מאוד. הוא התחיל להתפלל את הברכות הראשונות בכוונה ולפתע מצא את עצמו במילים ועל ניסך שבכל יום ויום, באמצע הוא לא היה כאן בכלל, ורק עכשיו הוא התעורר כי הוא אחד

מתבטל, ולכן כשהאדם קורא ק"ש או כשהוא אומר שירה להקב"ה ואומר עזי וזמרת י-ה ה' ויהי לי לישועה, כחו של הקב"ה חזק מכל ואינו ירא מכלום, כיון שהוא מכניס את אלוקותו יתברך בתוך מחשבתו ומזכיר לעצמו שאין עוד מלבדו ועם התיבות והאותיות דייקא שתיקנו אנשי כנסת הגדולה, הוא נלחם באלה עם הסטרא אחרא וכוחותיו נופלים מאליהם.

הקושי להתרכז בתפילה נובע

מהמלחמה עם הס"א

גם מצד אחר אפשר לראות שבעת התפילה עורך האדם מלחמה, ממה שהוא נלחם עם עצמו בעת התפילה. אין זה מלחמה עם עצמו, רק נדמה לו שזה מלחמה עם עצמו, אך למען האמת זה מלחמה עם הסטרא אחרא. הלא אנו רואים שאחד מהקשיים הגדולים ביותר בעת התפילה היא להחזיק ראש ולכוון, כח הריכוז חלש כל-כך בפרט בדורנו, כך שמחשבת האדם בורחת בכל עת ומשוטטת בעולם. מלחמה היא. הנשמה שורה במח האדם, וכשפיו מחובר למוחו, יש השראת השכינה אצלו, אך אם המוח בורח לו והוא חושב בעניינים דעלמא, סימן הוא שהסטרא אחרא הצליח עליו. ובכן, על האדם להבין שכיון שבגשתו להתפלל, הוא ניגש אל המלחמה, עליו לגשת אל התפילה כפי שניגשים אל המלחמה. יתפלל תחילה את תפילת הרבי ר' אלימלך זיע"א, רבונו של עולם! ראה והביטה כמה קשה עלי להתרכז, עזור לי שאוכל להתרכז ולהתפלל אליך, ד' שפתי

¹⁰ ראה 'ברכת אהרן' (קארלין) עמוד כא.

פי סוד, והן בניגון שתהיה התפילה בהתלהבות ובחיות. הלא מלחמה היא. במלחמה מתחולל משהו. יש אפילו מהלך של לעמוד בעת התפילה בלי ניע, כי סוף סוף זה מוכיח שמתחולל עכשיו משהו רציני, והרי זה דומה למי שעומד רכון על דפי חשבונותיו שאסור להפריע לו בשום אופן. אבל הרוגע הזה, איזה פשט יש לו? לכן נחוץ כל כך לדעת ששעת התפילה היא שעת קרבא, כדי שתדע שעליך לצאת למלחמה. אתה יכול אמנם לבחור איזו דרך שאתה רוצה, אבל סוף כל סוף אתה מוכרח ללכת למלחמה.

תפסיד את הקרב ותנצח את המלחמה

עוד נפק"מ יש בזה, והוא שאם רואה האדם שנכשל, הוא רצה להכין עצמו לתפילתו ולא עלה בידו, הוא רצה לבוא גופו ולבו מוכן ככל הצורך ולא עלה בידו, והרי הוא בא עכשיו להתפלל, אך הוא שבור בלבו, אין לו להאשים את עצמו, אלא עליו להבין שהוא שרוי במלחמה, ואם אמנם עכשיו ניצחו הסטרא אחרא, עדיין יש לו סיכוי להחזיר לו מנה אחת אפיים ולא להשאיר ממנו עצם אחת שלמה. וכבר הבאנו פעם מהגה"צ רבי יצחק הוטנר זצ"ל שהשתמש בענין זה עם אמרה שגורה בפי העולם: תפסיד את הקרב ותנצח את המערכה. הוי אומר: אל לך לחשוש מזה שהפסדת את הקרב המקומי, שהרי יש לך עדיין שעת הכושר לנצח את המלחמה הכללית.

טוב מאוד הוא יצר הרע

כמה חשוב לו לאדם לדעת יסוד זה! אם רואה אתה שנכשלת בדבר מה שהשקעת

דפק אז על השולחן, תפילה מעורבת היא, תפילה שהאדם נלחם בה בכל כחו, בכור בניך לי, הקב"ה אומר לתפילה כזו אני רוצה, וכל כך למה? כי כך נראית המלחמה, במלחמה אין נוסעים בהשקט ובבטחה, אלא חוטפים ומחזירים, חוטפים ומחזירים, עד שמנצחים. לא דברי חיזוק אנו אומרים כאן, אלא מסבירים את הפירוש הפשוט בזה"ק ששעת התפילה היא שעת קרבא.

כי תצא למלחמה על אויבך

ולכן היו הבעש"ט הק' ותלמידיהם נותנים לבני דורם מהלכים בתפילה, כי מלחמה היא וצריך ללמוד איך לנצח אותה. הם לימדו אותם לעשות הכנה, כי המוח עובד טוב יותר כשמכינים אותו תחילה. ואפילו מי שיאמרו עליו הרופאים שכח הריכוז שלו חלש משל שאר בני אדם, כל שיכין את עצמו במחשבתו ויתכונן למה שהוא עתיד לדבר ולחשוב, כח הריכוז שלו יתחזק בהרבה. וכן לימדו אותם להתפלל בלהט ובהתלהבות ובקול, ועוד היו מקומות שאימצו דרך להתפלל בקולי קולות. כלים נפלאים הם, אך לא סתם כלים, אלא כלי מלחמה. כך נראית מלחמה. אם אתה נכנס לאיזה מקום ואתה רואה שהאנשים שם רגועים ושלווים, כל אחד תופס לעצמו מקום טוב ודואג שהמזגן יכה על ראשו, התעלה בדעתך שהם נמצאים אז במלחמה?! כשאתה נכנס למקום שצועקים בו קולות, אז אתה יודע שיש שם מלחמה. אחרים צוחקים – הקב"ה אינו שומע כשמתפללים בקול נמוך?! אך מה נעשה שמתנהלת כאן מלחמה, ועובדים קשה ומזיעים כדי לנצח בה את האויב.

אפילו בנוסח התפילה השקיעו הצדיקים הרבה על מנת להקל על בני הדרור לנצח במלחמה, הן בנוסח התיבות המחושב היטב על

ואמר לה לכי ותפתי את בני, כדי לראות רצונו של בני אלי. מה עשתה זונה ההיא? הלכה אחרי בנו של המלך והתחילה לחבק אותו ולנשק אותו ולפתות אותו בכמה פתויים. אם אותו הבן הוא הגון, ושומר מצות אביו, הוא גוער בה, ואינו שומע לה, ודוחה אותה ממנו. אז שמח אביו בבנו, ומכניסו למחיצת היכלו, ונותן לו מתנות ומנחות וכבוד גדול, מי גרם כל יקר הזה לאותו הבן? הוי אומר, אותה הזונה].

וְהָיָה זֹנֶה אֵת לָהּ שִׁבְחָא בְּהָאֵי אוּ לְאוּ. וְדָאֵי שִׁבְחָא אֵת לָהּ מִכָּל סִטְרִין. חַד, דְּעִבְדַּת פְּקוּדָא דְּמִלְכָּא. וְחַד, דְּגִרְמַת לִיָּהּ לְהֵוּא בְּרָא, לְכָל הָהוּא טִיבוּ, לְכָל הָאֵי רְחִימוּ דְּמִלְכָּא לְגַבִּיָּהּ. וְעַל דָּא כְּתִיב, וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. וְהִנֵּה טוֹב, דָּא מְלָאָךְ חַיִּים. מְאֹד, דָּא מְלָאָךְ הַמְּנֹת, דְּאִיְהוּ וְדָאֵי טוֹב מְאֹד, לְמֵאן דְּאִצִּית פְּקוּדִין דְּמֵאֲרִיָּהּ. וְתָא חֲזִי, אֵי לָא יְהָא הָאֵי מְקַטְרְגָא, לָא יִרְתוּן צַדִּיקָא הִנֵּי גִנְזִיא עֲלָאֵין, דְּזַמְיִין לִירְתָא לְעִלְמָא דְּאֲחֵי [וְהַזֹּנֶה הַהִיא, הָאֵם יֵשׁ לָהּ שִׁבַּח בְּעַד זֶה, אוּ לָא? וְדָאֵי יֵשׁ לָהּ שִׁבַּח מִכָּל הַבְּחִינוֹת, א) שְׁעִשְׂתָּה כְּמִצּוֹת הַמֶּלֶךְ. ב) שְׁגִרְמָה לְאוֹתוֹ הַבֵּן לְכָל הַטּוֹבָה הַהִיא, לְכָל אֵהְבָה הַזֶּה שֶׁל הַמֶּלֶךְ אֵלָיו. וְעַל כֵּן כְּתוּב, וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. וְהִנֵּה טוֹב זֶהוּ מְלָאָךְ הַחַיִּים, מְאֹד, זֶהוּ מְלָאָךְ הַמּוֹת. שְׁהוּא יֵצֵר הָרַע. שְׁהוּא וְדָאֵי טוֹב מְאֹד לְמִי שְׁמַקִּים מִצּוֹת אֲדוּנוּ. וְכוּא וְרָאָה, אִם לָא הִיָּה הַמְקַטְרֵג הַזֶּה, לָא הִיוּ יוֹרְשִׁים הַצַּדִּיקִים אֱלוֹ אוֹצְרוֹת הָעֵלְיוֹנִים שְׁעִתִּידִים לְנַחֵל בְּעוֹלָם הַבָּא].

ואמנם כל זה הוא לא רק כשהאדם לא התפתה אף פעם לפיתויו של היצר הרע, אלא גם אם נפל והיה בכחינת שבע יפול צדיק, כי סוף כל סוף זכה להבנה בהירה דווקא על ידי

בו הרבה, אין לך להשבר מחמת זה, אלא להיפך, תדע שעכשיו יש לו יותר סיכויים לנצח את המלחמה, וזה לפי הכלל שדיברנו עליו בהרחבה בשיעור הקודם שבע יפול צדיק וקם, וזה נוגע לתפילה ולכל דבר, והיינו כי בזוה"ק (פרשת תרומה קסג, א) כתוב "טוב הוא יצר טוב, טוב מאוד הוא יצר הרע", ומפרש הזוה"ק על פי משל: לְמִלְכָּא דְּהִנֵּה לִיָּהּ פֶּר יִחִידָאֵי, וְהִנֵּה רְחִים לִיָּהּ יִתִּיר, וּפְקִיד עֲלֵיהּ בְּרַחֲמֵי, דְּלָא יִקְרַב גְּרַמִּיָּה לְאַתְתָּא בִּישָׂא, בְּגִין דְּכָל מֵאן דְּיִקְרַב לְגַבִּיָּהּ, לָאוּ פְּדָאֵי אִיְהוּ לְאַעֲלָא גּוּ פְּלִטְרִין דְּמִלְכָּא. אוּדִי לִיָּהּ הָהוּא בְּרָא, לְמַעַבְד רְעוּתִיָּה דְּאָבוּי בְּרַחֲמֵי [משל למלך שהיה לו בן יחיד, והיה אוהב אותו ביותר, וצוה אותו באהבה, שלא יקרב עצמו לאשה רעה, משום שכל מי שיקרב אליה, הוא אינו ראוי לבוא בהיכל המלך. הבטיח אותו בן ההוא לעשות רצון אביו באהבה].

בְּבִיתָא דְּמִלְכָּא, לְכַר, הָוֹת חֲדָא זֹנֶה, יָאָה בְּחִיזוּ, וּשְׁפִירָא בְּרִינָא. לְיוֹמִין אָמַר מְלָכָא, בְּעִינָא לְמַחְמֵי רְעוּתִיָּה דְּכָרִי לְגַבִּיָּהּ. קָרָא לָהּ לְהֵיָּה זֹנֶה, וְאָמַר לָהּ זִילִי וְתַפְתִּי לְכָרִי, לְמַחְמֵי רְעוּתִיָּה דְּכָרִי לְגַבִּיָּהּ. הָהִיא זֹנֶה מְאֵי עִבְדַּת, אֲזֵלַת אַבְתְּרִיָּה דְּכָרִיָּה דְּמִלְכָּא שְׁרָאָת לְחִבְקָא לִיָּהּ וּלְנִשְׁקָא לִיָּהּ, וּלְפִתִּי לִיָּהּ בְּכַמְה פְּתוּיִין. אֵי הָהוּא בְּרָא יְאוּת, וְאִצִּית לְפִקוּדָא דְּאָבוּי, גְּעַר בָּהּ, וְלָא אִצִּית לָהּ, וְדַחִי לָהּ מְגִיָּה. פְּדִין אָבוּי חֲדֵי בְּכָרִיָּה, וְאִעִיל לִיָּהּ לְגוּ פְּרָגוּדָא דְּהִיָּלְיָהּ, וְהִיָּב לִיָּהּ מַתְּנָן וְנִבְזָבְזָא וְיִקַּר סְגִיָּא. מֵאן גְּרִים כָּל הָאֵי יִקַּר לְהָאֵי בְּרָא, הִנֵּי אִימָא הָהִיא זֹנֶה [בבית המלך בחוץ היתה זונה אחת, יפת מראה ויפת תואר. לימים, אמר המלך, אני רוצה לראות רצון בני אלי. קרא לאותה הזונה,

(פרשת שופטים) תמה על מה שאמרו חז"ל שלעתיד לבוא ישחטו את היצר הרע, למה הוא חייב מיתה, הלא כל הצדיקים זכו למדרגותיהם בזכותו. וכן פירושו הצדיקים¹¹ אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה, היצר הרע שנקרא אבן (אבן מכשול), הוא זה שהביא את הצדיקים להיות לראש פינה. עכ"פ על האדם להבין שהתפילה היא מלחמה. הצדיקים היו מכינים עצמם שעות ארוכות קודם התפילה, כי הרגישו שאינם יכולים להכנס למלחמה מבלי שהם מוכנים כדבעי. על האדם לדעת שבקשת הצריכים ואמירת השירה וההודאה והשבח וכו', הם כולם כלי מלחמה, וזוהי הדרך שיכול האדם להביא לעצמו שפע להמשך היום, דהיינו שבהמשך היום יתמעט נסיונותיו, ואם יראה שאין לו נסיונות, יבין שזה משום שכבר נלחם עם הסטרא אחרא בשעת התפילה. אין חייבים לנהל את המלחמה עם הסטרא אחרא בשעת הנסיון, אפשר לנהל אותה עמו בשעת התפילה. יסוד נפלא הוא! כשתלך במלחמה עם הסטרא אחרא כשהוא עדיין קטן, לא תצטרך להלחם עמו אח"כ בשוק כשהוא כבר גדול ונפוח. אתה נוצרת כדי להלחם עם הסטרא אחרא, אם תעשה זאת בתפילה – יהיה לך יום נעים ורגוע, ואם לאו – הסטרא אחרא ילך ויתחזק ואח"כ תצטרך לטרוח יותר. תהיה חכם ותעשה זאת בשעת התפילה, כי אז יהיה לך יותר סיכויים לנצחו.

היצר הרע, ודווקא על ידו התעלה למדרגות רמות, וכפי שאמרו חז"ל (גיטין מג, א) והמכשלה הזאת תהיה בידך, אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בה. לעמוד על דברי תורה פירושו הבנה עמוקה מאוד.

אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה
 לפעמים שר הצבא נכנס למלחמה ומרגיש בטוח בעצמו ובחייליו, אך כיון שנכנס למלחמה ורואה קרבנות נופלים על ימין ועל שמאל, הוא חושב לעצמו לא לזה התכוננתי, ואולם נס הוא שתפס זאת מיד בתחילת המערכה, כי כך יוכל להביא עוד כלי נשק ולהזמין עוד חיילים שיעזרו לו, וכך דייקא ינצח בסופו של דבר את המלחמה. נמצא שדווקא מפתחו בתחילת כניסתו אל שטח האויב, היא זו שתגרום לו לנצח את המלחמה. כי אילו היה מוצא בתחילת כניסתו אל שטח האויב רק כמה חיילים בודדים מצד האויב, היה מרגיע את כולם שאין ממה לחשוש, ואחר כך כשהיה נכנס עמוק בשטח האויב, היו כל חיילי האויב יוצאים ממערותיהם והיה מפסיד את המלחמה. הא לך שההפסד בקרב הראשון יש לו תועלת רבה, כי הוא זה שגורם לאדם לנצח במלחמה הכללית, שהרי אז הוא מבין שהוא זקוק לסייעתא דשמיא, ואז הוא מתחיל להתפלל להצלחה.

הדבר מגיע לידי כך שהאזה"ח הק'

¹¹ ראה 'בית אהרן' פסח ד"ה לשנה הבאה בני חורין. 'בית יעקב' (איזוביצא) חיי שרה אות ו.

לע"נ הרה"ח ר' יעקב שמואל ב"ר אלטר אהרן ז"ל
נדבת משפחת פרייליך הי"ו
פטרונני מדור שבת קודש

מדור שבת קודש זכור את יום השבת לקדשו

תחת רושם הידיעה¹³. הוי אומר: משמעות הזכירה הנכתב בתורה היא היפך משמעות הזכירה שבלשון בני אדם. הביטו וראו! כשאחד צריך לסדר איזה דבר עבור אחד מבני ביתו, אם בעל אחריות הוא, יבטיח שלא ישכח לסדרו, ומה יעשה? ירשום אותו בפנקסו כדי שמחר בשעה תשע, כשיפתח את פנקסו, ייזכר בו ויסדרנו ואז ימחקנו מרשימתו. ובימינו הדבר אף קל יותר, שהרי בימינו יכין האדם תזכורת מראש ובשעה היעודה הטלפון יצלצל ויזכיר לו שעליו להתקשר לפלוני וכדו'. הנה מהלך זה של זכירה נועד כדי שהאדם יוכל להמשיך ליהנות מחייו מבלי להיות לחוץ כל הזמן בגלל כל הדברים שעליו לסדר, כי על ידי שהוא רושם אותם בפנקסו, הוא יודע שמעתה אינו צריך לשאת אותם בזכרונו וכשתגיע שעתו שכל אחד מהם, ייזכר בהם. וזהו באמת העצה היעוצה למי שנזכר באמצע לימודו שעליו לסדר דבר מה והוא מרגיש שהוא נטרד מחמת כן מלימודו, שיכתוב זאת בפנקסו כי כך לא יצטרך לשאתו במוחו משום שיידע שבסיום שעת

חיוב זכירת השבת בששת ימי
המעשה

התורה אמרה "זכור את יום השבת לקדשו" ולמדו מזה חז"ל (תורת כהנים, בחוקתי)¹² שחייב אדם לקדש את השבת בפיו. ברם ברמב"ן (פרשת יתרו) הביא מהמכילתא שבמצוה זו כלול גם שעל האדם לזכור את השבת במשך כל ימות השבוע, ואכן מטעם זה הוא נכלל בשש הזכירות הנדפס בסידורים.

והנה יש מהפוסקים שכתבו שמקיימים מצות זכירה זו כשאומרים בשיר של יום, היום יום ראשון בשבת, שני בשבת, וכן הלאה, כי אז מזכירים את השבת, ונמצא לדבריהם דבר פלא, שבאמירת תיבות אלו לפני שיר של יום, מקיימים מצות עשה דאורייתא, וכן הביאו הפוסקים חלקים אחרים בתפילה ששם מוזכרת השבת.

זכירת התורה היפך זכירת ההמון

אך באמת עלינו לדעת שאין די בהוצאת המילה שבת מן הפה, כי זה אינו נחשב לזכירה. זכירה פירושה שהאדם חי

¹² ראה מגילה יח, א.

¹³ ראה כ"ז בספה"ק 'ראשית חכמה' שער הקדושה' פרקים ג' וד'.

שאתה מוציא מפִיך, כי לבחור זה אי אפשר להגיד מה שרוצים ואח"כ לומר לא התכוונתי, זה היה בדיחה בעלמא, לא לא, הוא בחור רגיש, זכור זאת בכל משך השיחה אתו ואל תשכח.

כעין זה אומרים לאדם: אתה מדבר עם פלוני? רק תזכור שהוא טרוד עכשיו בצרה פלונית ולבו מלא יגון. הזהר שלא להשתמש במשלים כאלה, כי תזרה בזה מלח על פצעיו...

זוהי מצות זכירת השבת, שבכל יום, גם כשהאדם עסוק במלאכתו, יהיה תחת רושם השבת. ובכן, מהו אותו רושם? והנה בדרך כלל מפרשים הכוונה שישתוקק לקדושת השבת בכל עת. אך דא עקא שלא כל אחד מרגיש טעם גדול בקדושת השבת, עד כדי כך שכל אימת שייזכר בשבת באמצע השבוע, יתעוררו בו געגועים גדולים. אכן הסברא נותנת שכאשר מדברים על זכירת איזה דבר, מתכוונים לזכירת הנקודה העיקרית ולא לדברים צדדיים. הן כשתשמע את האדם אומר שהוא זוכר את חתונתו, ואז יתחיל למנות את סוגי הדגים שחילקו שם, תוכל לדעת בבטחה שבעת חתונתו לא הבין את משמעות המעמד שהוא נמצא בו. ובכן, עלינו לדעת מהי הנקודה העיקרית של השבת, כי אז נוכל לדעת מהו הדבר אותו צריך לזכור במשך כל השבוע.

רושם דלא תעשה כל מלאכה

אכן כבר למדנו בשיעורים הקודמים שנקודת השבת היא "לא תעשה כל מלאכה", והבאנו מהספה"ק "ישמח ישראל" ו"אורח לחיים" ומעוד ספרים שנקודת השבת היא שיזכור האדם שהוא אינו יכול לעשות מאומה, ואפילו כשהוא

הלימוד, כשיפתח את פנקסו, ייזכר בו ויטפל בו.

אולם הזכירה שדיברה תורה משמעותה הפוכה ממש. אל תרשום את בפנקסך. אם תרשום אותו בפנקסך, פירושו של דבר שתוכל להיות רגוע בששת ימי המעשה, ואם יאמר לך אחד ביום חמישי: איך אתה יכול להיות רגוע כל-כך, הלא השבת מתקרבת! תוכל לומר לו: אל דאגה! זה רשום אצלי, בעזרת ה' ביום שישי שעה אחת עשרה בבוקר הטלפון יצלצל ואתחיל להתכונן לשבת. זכור את יום השבת לקדשו פירושו להיפך מזה, אל תרשום, אלא להיפך, תחיה תחת הרושם של שבת במשך כל ימות השבוע. והרי זה דומה לשאר הזכירות ולמצוות התמידיות שהאדם צריך לזכור בכל עת, וכפי שהביא בתחילת המשנה ברורה (ביאור הלכה סימן א) שהאדם יכול לקיים בלכתו בשוק את כל המצוות התמידיות, אהבת ה' ויראת ה' וכו'.

זכור ואל תשכח

הן אף כשאומרים לו לאדם "זכור שאתה בן מלך", לזכירה כזו מתכוונים, שיחיה תחת רושם זה, שיתנהג אחרת וידבר אחרת, וכפי שכתב הרמ"א בתחילת השו"ע בענין 'שויתי לנגדי תמיד', שעל האדם לחיות תחת הרושם שהקב"ה עומד לנגדו, עד שדיבורו ותהלוכותיו ישתנו מחמת זה. אף כאן מצווה האדם שיחיה האדם תחת רושם השבת במשך כל השבוע.

עוד דוגמא לזכירה עם משמעות כזו, יש שמבקשים מאחד לדבר עם איזה בחור שצריך עזרה, מכינים אותו תחילה ואומרים לו: אתה הולך לדבר עם בחור פלוני? זכור שהוא רגיש מאוד, ולכן הזהר בכל מילה

יוכיח בזה שהוא תולה בה את הצלחתו), או שהתחיל להתרגז לאחר שגילה שהשתדלותו לא הועילה לו, וכגון שרצה להשיג איזו הלוואה בבנק ולאחר שהשיג את כל הדפים הדרושים (עבודה שארכה לו כמה שבועות או כמה חודשים) דחווה בקש, ייזכר אז מהשבת. השבת מזכירה לאדם שהגם שהוא נמצא בעולם העשיה אין הדבר תלוי בהשתדלות, אלא אם ירצה הקב"ה – יהיה לו, ואם לא ירצה – אפילו יעשה כל ההשתדלות שבעולם – לא יצליח מאומה, ואפילו נראה שהוא מצליח – יאבד את הכל מאוחר יותר.

כשרואה האדם דברים אלה כתובים בספר, אינם חודרים ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו כפי שהם חודרים בו כשהוא נזכר בשבת, כי אז נזכר שהוא עצמו חי כך. כשהקב"ה צוה לנו לשמור את השבת, אמר כך: הגם שהנחתי אתכם בעולם העשיה, אין השגת צרכיכם תלויה אלא בי, והראיה שהרי ביום השבת אתם שובתים ואינכם מפסידים כלום מזה, ותהיה השבת לכם לעדה שגם בששת ימי המעשה כשאתם עושים במלאכה, עדיין זה פועל באותו אופן כמו בשבת, ומה שאתם עושים במלאכה, הוא רק מחמת הציווי שצוית אתכם.

כאילו כל מלאכתו עשויה

בשבת כל מלאכת האדם עשויה, אבל לא רק בשבת הוא כך, אלא אם יודרך האדם, יוכל לחיות כך גם בששת ימי המעשה, וכן היה אצל רשב"י שמלאכתו נעשתה על ידי אחרים, וכן אמרו שתלמיד חכם הוא בחינת שבת מהאי טעמא, וכל אחד יכול להגיע לזה לפי ערכו ומדרגתו, ולכן רצה הקב"ה שבמשך כל השבוע יזכור שיש דפוס כזה

עוסק בענייני העולם, לא זה מה שמביא לו צרכיו, אלא כשרוצה הקב"ה שיגיעו לו צרכיו, מביאם אליו. ואך אם רוצה האדם לעזור לעצמו, יכול הוא להרבות בתורה ותפילה ומעשים טובים, כי רק אלה יעוררו הרצון העליון להושיע אותו בדבר ישועה ורחמים. אבל מה שמרגיש האדם שבכוחו ועוצם ידו הוא משיג את צרכיו, זוהי הרגשה של שקר. ואמנם הרגשה שקרית זו מושרשת עמוק מאוד בנפש האדם, שהרי האדם נמצא בעולם העשיה, ועולם העשיה מוכיח לכאורה שהרוצה לעשות כסף עליו לעסוק במשא ומתן ולמשוך לקוחות בכל מיני אופנים, מכל מקום הקב"ה צוה את האדם שהגם שהוא מחויב לעסוק בעסקי משא ומתן, יזכיר לעצמו שאין ביכולת אלה להשיג לו צרכיו, ושהוא עוסק באלה רק מחמת שליחותו של מקום ובהיותו קרוב אל ה' הוא נותן לו את כל צרכיו מאוצרו הטוב באופן שהוא רואה לנכון.

כעת נבין שזוהי תכלית השבת, שגם כאשר יחזור האדם בצאת השבת לעסקי מלאכתו, יזכור את השבת ויאמר: הן בשבת הרגשתי נפלא מאוד, לא היו לי שום טרדות, ויכולתי לשיר להקב"ה, יכולתי ללמוד ולהתפלל, לא היה חסר לי מאומה, והגם שהייתי כאן בעולם העשיה, היו לי כל צרכיי, ולא הייתי צריך לדאוג לשום דבר, רצוני אף עתה ובמשך כל ששת ימי המעשה להרגיש כך.

ומאז כאשר ירגיש האדם באמצע השבוע ששקע בטעות באיזו השתדלות והתחיל לעשותה בלהט (וכפי שהגדיר זאת ה'חזון איש', שאת ההשתדלות צריך לעשות בקרירות, כי אם יעשה אותה האדם בלהט,

יכולה לצמוח גם על ידי מנוחה. הקב"ה אומר: הבה ואוכיח לכם זאת, וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו, וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש השנים. אני קבעתי בסדר הבריאה שהתבואה תצמח על ידי חרישה וזריעה, אך רצוני שתזכרו במשך כל שש השנים, שאין סיבת הדבר מפני שהיא תלויה בחרישה וזריעה, אלא מפני שצויתי אתכם לעשות חרישה וזריעה, וכשאתם מצוה אותך שלא לעשות חרישה וזריעה, תצמח התבואה יותר מכפי הרגלה, דווקא מפני שלא תעשה חרישה וזריעה.

זכור את יום השבת לקדשו פירושו שתחיה בכל עת תחת אותו רושם. אל תאבד אף פעם את עשתונותיך כשאתה מגלה שהמהלך שחשבת שיועיל לא הועיל. למה חשבת בכלל שזה צריך להגיע על ידי מהלך פלוני? אה, מפני שיש סדר הטבע, והרי כולם יודעים שיש איש אחד בלבד שמופקד על זה, וכשהוא אומר 'לא', אין אחר דבריו כלום. זהו אמנם עולם העשייה, אבל הטבע כבר הוכן מראש שיוכל לעבוד גם בלי חרישה וזריעה. וכל כמה שתוסיף לזכור זאת, תוסיף לקיים מצותה של שבת קודש.

זכירת השבת בשעת העיסוק במשא

ומתן

כן ראיתי בספרים שעיקר קיום מצות זכור את יום השבת לקדשו בששת ימי המעשה, הוא בשעת עשיית המלאכה. וזה לשון הרה"ק מרימנוב זיע"א הנדפס ב'שפתי צדיקים' (פרשת עקב): "בשעה שעוסק במלאכה יזכור את יום השבת". בשעה שאין האדם עוסק במלאכה, אין עליו רושם חזק של לא תעשה כל מלאכה. רצון הקב"ה

בבריאה.

הנה כשרוצים להשיג איזה אישור, כגון אישור להכנס למדינה אחרת, בדרך כלל הדבר כרוך בקשיים, צריך לשלוח טפסים ולהמתין ולשלוח שוב וכו' עד שזוכים לקבל את האישור, אולם לאנשי שלומנו יש דרכים אחרים, יש להם כבר אחד מבפנים שיודע לעקוף את כל המהלך הרגיל...

עלינו לזכור תמיד שיש דרך אחרת. יש שהאדם מנסה פעם אחר פעם להשיג איזה דבר ורואה שאינו מצליח, ולפתע הוא נזכר, אוי, אולי אוכל לדבר עם פלוני, אני זוכר שפעם הסתבכתי באיזה דבר ועשיתי שיחת טלפון אחת אליו והדבר הסתדר. מחשבה זו מתעוררת תמיד כשהאדם מנסה בדרך המקובלת ואינו מצליח, כי אז הוא מתעורר לחשוב – אולי פלוני יעזור לי כפי שעזר לי פעם בדרך עקיפה.

אף כאן, כשהאדם נמשך אחר מהלך עולם העשייה, הוא מרגיש בדרך כלל שזוהי הדרך היחידה, ואם היא לא תצליח, יהיה אסון. על כן הוא מצווה זכור את יום השבת לקדשו, תזכיר לעצמך שאין זה אמת. לך נראה שאם דרך זו לא תצליח, יהיה אסון, כי הדרך האחרת גרועה מאוד, והאמת היא להיפך, הדרך האחרת נוחה ונעימה בהרבה. כי כך ברא הקב"ה את העולם, שמי שינוח ויהיה מחובר להקב"ה, יסתדרו כל ענייניו בלי שום טורח.

צמיחת התבואה אינה תלויה

בחרישה וזריעה

הנה עכשיו באה שנת השמיטה אשר אף היא יסוד מצותה כיסוד מצות השבת. התורה מלמדת אותנו שצמיחת התבואה אינה תלויה בחרישה וזריעה, אלא היא

עדיין איננו מחובר לעבודתו עד שנוכל לומר שהיא חלק ממהותו, ורק לאחר כמה שנים כשיתרגל לעבודתו ויתחבר אליה היטב, אז נוכל לומר שהיא כבר חלק ממהותו. ולמשל, מי שהתחיל לעבוד בישיבה, ולאחר שלושה שבועות בלבד ארגנה הישיבה שבת נופש, כשיהיה שם ירגיש כאורח ולא יתפעל שם כל-כך. מה שאין כן מי שכבר עובד בישיבה כמה וכמה שנים והשקיע הרבה מכווחותיו בתלמידים עד שהתחבר אליהם בחיבור חזק, כי הוא כשיהיה אתם בשבת נופש, יהיה מלא חיות מכניסתה ועד צאתה.

אף כאן, כשכל מהותו של האדם הוא "תעשה מלאכה" איך שייך שיתחבר בשבת למצות "לא תעשה כל מלאכה" ושישאב ממנה חיות. הוא לא שם! אתה מכניס אותו לאווירה אחרת, אתה מספר לו סיפורים, הוא אמנם שומע, אבל אין זה מציאותו. אך אם יקיים האדם האדם במשך כל השבוע "זכור את יום השבת לקדשו", אזי יזכה בשכר זה להתחבר בשבת קודש למצות "לא תעשה כל מלאכה" ולשאוב ממנה חיות. באמצע השבוע עבודת האדם להזכיר לעצמו דבר זה, ואינו קל, אבל הוא מתייגע ומזכיר לעצמו – לא! איני מרים טלפון לפלוני. אין זה הדבר הנכון לעשות עכשיו, כבר עשיתי את מה שהייתי צריך לעשות, ואם ארים אליו טלפון יהיה זה כדי לדחוף ולזרוז הדבר. לא! אינני עושה זאת. וכל פעם שיתעורר אצלי הרצון לעשות את הטלפון, אדבר במקום זה עם הקב"ה, אך בשום אופן לא אמשך אחר העולם העשייה לחשוב שאם אדחוף חזק יותר, אשיגנו.

מי שטרח בערב שבת, לא היה לו נוח, אבל הוא טרח והתייגע, הוא יאכל בשבת.

שיעסוק במלאכה, ותוך כדי זכור שבשבת נצטוו שלא לעשות כל מלאכה, כי בשבת ייעשה דבר זה ממש בלי עשיית מלאכה.

האדם קיבל הצעת עבודה עם מתן שכר נאה בצדה, אך מתברר לו שהיא תבוא על חשבון תפילתו או קביעות העתים שלו, ויצרו גדול לקבל את ההצעה. כשיזכור ביום השבת, זה יועיל לו להשאר רגוע, כי בינן שאינו זקוק לעבודה זו בשביל הכסף. ראו נא כמה פעמים הכסף מגיע לאדם, ואע"פ שהוא ביושר, אך לא בכבוד. היית צריך לרדוף אחריו, והלה התווכח אתך – "כל-כך יקר?! זה הרי מחיר מופקע!" וכי לא עדיף שתקבל את כספך בלי להרגיש מבוזה?! זה מה שהקב"ה רוצה מהאדם. כל שאינו בא על חשבון התורה והתפילה והוא בא ביושר, אזי ששת ימים תעשה מלאכה, אבל אם הוא כן על חשבון דברים אלה, לא אתן לך את כספך בלי עשיית מלאכה. אינך מחויב להתבזות אפילו מעט בשביל השגת פרנסתך. וכשהאדם זוכר זאת, הוא רגוע. אינו נקרא מחמת כן שהוא מוסר את נפשו בשביל לימוד התורה, להיפך, הוא נקרא בעל תאווה, אין נעים לי לעשות מלאכה שאינה מכבדת את בעליה, והקב"ה פטר אותי ואני מקווה שיתן לי בחינם. וכאמור, מי יזכיר לו זאת? השבת! זהו זכור את יום השבת לקדשו.

מי שטרח בשבת הוא יאכל בשבת

והנה כפי שלמדנו שהשבת ניתנה כדי שנחיה בששת ימי המעשה תחת הרושם שלה, כך הוא להיפך, כי כל כמה שיוסיף האדם לזכור בששת ימי המעשה את יום השבת, כך יוסיף להרגיש טעם וחיות בקדושת השבת. הן רואים אנו במי שנכנס לעבוד בעבודה חדשה, שבתקופה הראשונה

למה אין די בשבת אחת? כי אי אפשר לזכות לשבת מעולה, אלא אם כן יש שבת תחילה שמשאירה רושם לימות החול, וכשימות החול מעולים על ידי רושם השבת, הם יכולים להיות הכנה לשבת מעולה.

ששת ימים מלאכתו נעשית על ידי

אחרים

ובספה"ק "אמרי נועם" להרה"ק מדז"קוב זיע"א (פרשת ויקהל) הוסיף בזה דברים בפירוש הפסוק "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, ואלו דבריו: "כל עדת בני ישראל" [1127] הוא בגימטריא "תורה תפלה" [1126], תורה נחשב כאחד יותר, כי 'תורה' הוא במספר 'ברית', אלה הדברים שהאדם צריך להשקיע בהם בששת ימי המעשה. האדם קם בבוקר וסבור שמה שמוטל עליו הוא לעשות מלאכה, שהרי הוא צריך לפרנס את משפחתו. אמרה תורה: לא, דווקא בגלל האחריות שלך לפרנס את משפחתך, עליך להשקיע יותר בתורה ותפילה, כי הן אלה שמביאים את הישועה, ואחר כך תעשה את השתדלותך.

וממשיך בלשונו: וזהו ששת ימים תעשה מלאכה, כי אמרו ז"ל חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפילה ושעה אחת אחר התפילה, והקשו ומלאכתן מתי נעשית? ותירצו מלאכתן נעשית על ידי אחרים בזכות תפילתם. ולזה לאחר שהזהיר אותם על תורה ותפילה, אמר להם ששת ימים תעשה מלאכה, היינו אפילו בששת ימי המעשה שהוא מותר בעשיית מלאכה, עם כל זה תראו לעסוק הרבה בתפילה ותזכו אשר מלאכתכם תהא נעשית על ידי אחרים (זהו יסוד שבת קודש, לחיות

בשבת קודש ניתן שכר למי שכבר התייגע בהרגשת "לא תעשה כל מלאכה" שעכשיו ירגיש זאת לגמרי. האדם בונה את השבת שלו על ידי שהוא זוכר את מצותה בששת ימי המעשה.

השבת צריכה הכנה

הן ידוע שהשבת צריכה הכנה, ולא רק השבת, אלא כל דבר צריך הכנה, ומהי ההכנה הטובה ביותר? להרגיל מחשבתו כבר עכשיו באותה מחשבה שיצטרך לחשוב בשעת מעשה. ולמשל, הכנה לתפילה נעשית על ידי שהאדם מרגיל מחשבתו לזכור לפני מי הוא עומד. הוא מכניס עצמו לעולם חדש, ואפילו בתפילה עצמה, הלא מפני כך תיקנו לומר פסוקי דזמרה, כדי להרגיל מחשבתו לחשוב בגדלות הקב"ה ובשפלות עצמו וכך תהיה מחשבתו מוכנה לכוון מה שצריך לכוון בתפילת שמו"ע.

אף כאן צריך האדם להרגיל את מחשבתו בששת ימי המעשה במצות לא תעשה כל מלאכה כדי שבשבת יוכל לתפוס אותה כראוי במחשבתו, וללא הכנה זו לא יתכן שיתפוס אותה כראוי ביום השבת. זוהי הכנה לשבת. זכור את יום השבת היא מצוה ששייכת להכנה לשבת באותה מידה שהיא שייכת לרושם הנשאר משבת, וכפי שידוע ששלושת הימים הראשונים של השבוע שייכים לשבת הקודמת ושלושת הימים האחרונים לשבת הבאה, כי את שני החלקים מקיימים על ידי מצות זכור את יום השבת לקדשו, וכאמור, האחד בונה את השני, אם תכין עצמך, תהיה לך שבת, ואם תהיה לך שבת, יהיה לך רושם. וכאותו מאמר ידוע על מאמר חז"ל "אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין", מדוע דווקא שתיים?

גם בימות החול באופן זה).

ויברור הטוב מן הרע - כמו כן תחול עליו קדושת שבת".

ומבאר שם בסיבת הדבר, כי האדם בונה את השבת על ידי שהוא חי בימות החול בלא תעשה כל מלאכה, והרי הזמן שבו האדם חי באמת בלא תעשה כל מלאכה, הוא בשעה שהוא עוסק בתורה ותפילה, וכל כך למה? כי האדם מצד תכונת נפשו יש לו תשוקה חזקה לעשות מלאכה כדי להשיג את צרכיו, וכשהוא לוקח תשוקה זו ומכניסה בתורה ותפילה מתוך הכרה שעל ידן הוא משיג את צרכיו, הוא מקיים בזה זכור את יום השבת לקדשו.

השתדלות אמיתית

פעם שמעתי על אדם גדול חכם ויר"א שליט"א, אשר הרופאים מצאו אצל בנו הקטן את המחלה הידועה ר"ל, שברגע שהגיעה אליו הידיעה על כך, התיישב ולמד כמה שעות רצופות, ואכן הילד התרפא כליל וכבר גדל והיה לאיש והקים משפחה לתפארת.

איש זה הרגיש שעליו לעשות משהו למען בנו, אך לא התבלבל אפילו לרגע, אלא הבין שהדבר המועיל ביותר שהוא יכול לעשות למענו, הוא להתיישב ללמוד כמה שעות רצופות.

כשהאדם מרגיל את עצמו לחיות כך ולהרגיש באמת שמה שיכול לחולל שינויים הוא רק תורה ותפילה, חוץ ממה שהוא מתחזק על ידי כן באמונה ובטחון, עוד הוא זוכה לטעם נפלא בשבת קודש, וכפי שנתבאר מדברי הצדיקים זיע"א.

ומביא על פי זה חשבון נאה, וזה לשונו: וידוע אשר חישובו בספרים¹⁴ שג' תפילות של כל יום הוא משך ארבע שעות וחצי, ומגיע לששה ימים כ"ז שעות שעוסקים בתפילה ואינם עושין מלאכתן, וזוכין על ידי זה אח"כ לקדושת השבת שהוא כ"ז שעות (עם התוספות). וזהו ששת ימים תעשה מלאכה, היינו על ידי שתפרשו עצמיכם גם בששת ימים לעסוק בתורה ותפילה ומלאכתן נעשית על ידי אחרים, תזכו על ידי זה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'.

הנה דבריו ברור מיללו, שהתורה והתפילה של ימות החול, הן אלה שבונים את השבת. וכן הוא בספ"ק "נועם אלימלך" (פרשת וישלח): "כפי הנהגתו של אדם כל ימי השבוע ימי החול במחשבות טהורות בתפילה, אזי בשבת קודש נתוספת בו קדושה יתירה יותר ויותר".

קדושת השבת תלויה בכוונת

התפילה בחול

ובספ"ק "מאור ושמש" (בא) הביא חשבון אחר, וזה לשונו: "בששה ימים מתפללין שמונה עשרה תפילות, וצריך לשהות שעה אחת קודם התפילה ושעה אחת אחר כך. וכתב באורח חיים (מג"א סימן צג ס"ק א) דשעה מועטת סגי, ועל כל פנים בין הכל נחשוב ששה שעות, ועם השמונה עשרה שעות של שמונה עשרה תפילות - הם כ"ד שעות. ובאלו הכ"ד שעות, לפי מה שיתפלל בכוונה, וימשיך על עצמו הקדושה

¹⁴ מגלה עמוקות אופן קצו בשם זה"ק ח"א סב, ב.

טביעות עינא דשבת

לסיום נביא מדברי בעל "ערוגת הבושם" (פרשת כי תשא) שהביא יסוד זה והוסיף עליו דברים. הנה ידוע שאפשר להחזיר אבידה על ידי סימנים ואפשר להחזירה על ידי טביעות עין, והחילוק ביניהם שהסימנים הם דברים מפורשים שאפשר למסרם לאחרים, וטביעות עין היא דבר שאי אפשר למסרו או להסבירו אך הבעלים יכולים לדעת בבירור על פיו שהוא שלהם. ובכך רצון השי"ת הוא שבששת ימי המעשה יוליד האדם טביעות עין לשבת, והיינו הקרבה להקב"ה יכירו וידעו בניך כי

מאתך היא מנוחתם, אשר אי אפשר להסביר במילים למה, אך כיון שמגיעה השבת, מרגיש זאת היהודי. וזהו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם, אות היא דבר המקשר אותנו עם הקב"ה ואי אפשר להסבירו במילים. ומי זוכה לאותה הרגשה בשבת? רק מי שעובד עליה בששת ימי המעשה. זהו החיות הבא על ידי קיום לא תעשה כל מלאכה. אדם כזה יש לו טעם נפלא בשבת, אשר נבנה על קרבת האלוקים העמוקה שבנה במשך השבוע שנבעה מזכירת מהלך זה של הבריאה. עבודה גדולה היא, וכשהאדם טועם מעט ממנה, הוא מבין שכדאי הוא לו להשקיע בזה.

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא זיע"א

י"ב אלול תקפ"ז

לבוש בגדי חמורות

כשנכנס ה'יהודי' הק' אל ה'חווה', שאל אותו ה'חווה': "למה הגיע השמחה בונים שלנו מדאנציג כזה שטחי?". וחזר ושאל: "למה הגיע השמחה בונים שלנו מדאנציג כזה שטחי?".

הרהר ה'יהודי' הק' בלבו: הגם שהדין הוא שהשומע דבר מחבירו הוא כבל תאמר, כיון שהרבי אמרו לי פעמיים, בוודאי היה רצונו שאמסור זאת לרבי ר' בונים. הלך ומסר לו את דברי ה'חווה'. וכיון ששמע זאת הרבי ר' בונים, תיכף ומיד נלקחו ממנו כל מדרגותיו. בלית ברירה נכנס הרבי ר' בונים לבית הכנסת והתחיל לומר מזמורי תהלים ומעמדות, עד שנשבר לבו בקרבו ואז חזרו אליו מדרגותיו. אחר-כך נכנס אל ה'חווה', אמר לו ה'חווה': כסבורים אתם שאיני יודע מהיחודים שכיוונתם בדאנציג? !

אך רציתי להביאכם למעט הכנעה. אךן זו היתה עבודת הרבי ר' בונים, לעבוד את ה' בהכנעה ובתמימות למרות חכמתו הגדולה, ושמא דווקא הודות לחכמתו הגדולה, וכפי שהתבטא הרה"ק מראפשיץ זיע"א: כמה חכם צריך להיות בשביל לקיים מצות תמים תהיה עם ה' אלוקיך.

אל תהי שוטה

וכעין זה יצאה דבר חכמה מפי הרבי ר' בונים: אם נרצה לקחת את כל המצוות עשה

אמרות קדושות נמסרו משמו אשר כל אחת מהן יורדת לחדרי שיתין ומעוררת את הלב בבחינת טובה מרדות אחת בלבו של אדם. בספר "שפתי צדיק" כתב: שמעתי מה'חידושי הרי"ם' שכל צדיק עטוף במלבוש המכסה את פנימיותו כדי להגן עליו מעין הרע, ובכך, ה'יהודי' הקדוש היה עטוף במלבוש של למדנות, כידוע שהיה מפורסם בלמדנותו, וכך היו כולם משוחחים על אודות למדנותו ועבודתו הפנימית היתה נעלמת מן העין ושמורה מעין הרע. וכמו כן הרבי ר' בונים היה עטוף במלבוש של חכמה מיוחדת, כולם היו מתבוננים תמיד בחכמתו ולא היו שמים לבם לעבודתו הפנימית.

תמים תהיה עם ה' אלוקיך

כמו כן הביא שם מה שאמר הרבי ר' בונים על עצמו: העולם מחזיק אותי כחכם, אך מעיד אני עלי שמים וארץ שלא עשיתי שום דבר במידת החכמה, אלא כל פעולה של עבודה עשיתי בתמימות ממש.

בענין זה יש להביא את העובדא הבאה: הרבי ר' בונים היה מסתופף הרבה אצל ה'חווה' מלובלין זיע"א. פעם נסע מדאנציג ללובלין להיות אצל רבו, והנה כשנתן שלום לרבו, החזיר לו רבו שלום בשפה רפה. בתחילה חשב הרבי ר' בונים שאין לכך משמעות מיוחדת, אך לאחר מכן

אין לדבר סוף, לכן עלה בדעתי שבמקום ללמדו איך אוכלים בחושך, אעשה נקב קטן בבור שייכנס בו מעט אור, וכיון שיחדור בו האור, יוכל לאכול מכל מה שישלשלו בבור...

אמר הרבי ר' בונים לקבוצת האברכים: בדרך שהלכתם עד כה עבדתם כל תקופה על מידה אחרת, וכשעברתם ממידה למידה, חזרה וניעורה המידה הראשונה. ברם, אם תעשו לכם מאור קטן שבעדו יחדור אור האלוקות בלבכם, לא תצטרכו להתייגע על שבירת המידות, כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, והמאור לכך הוא יראת ה', כי הזוכר בכל עת שהקב"ה כנגדו ושהוא עושה ומעשה את הכל, ממילא אינו בא לידי כעס וגאווה, כי מה יש לו לכעוס על פלוני או להתגאות על פלוני מאחר שהכל נעשה בהשגחה פרטית מדוקדקת.

אכן זהו מה שאמר שכל עבודת ה' היא להיות חכם ולא שוטה, כי כשהאדם עובד את ה' בעשה טוב, אם חכם הוא להבין מהי הנקודה הפנימית המאירה את הלב, הוא נשמר מכל חטא ועוון.

הבנת הרעיון תועיל לזכירת הפרטים

לאחרונה הייתי עד למחזה שעורר את לבי. ראיתי קבלן בנייה שמדבר עם הפועל שלו הערבי ונותן לו רשימה ארוכה של פקודות: תעביר את האבנים מכאן לשם, תמתח את הצינור וכו'. כשסיים אמר לו: כעת רצוני שתאמר לי אם הבנת מה אנו רוצים לבנות כאן. אין די לי במה שאתה זוכר את רשימת הפקודות. אני רוצה שתבין מה הרעיון העומד מאחורי כל הפקודות האלה. כשתבין מה אנו הולכים לבנות כאן, ממילא תעשה את כל מה שפקדתי עליך.

ואת כל המצוות לא תעשה ולהגדיר אותן במימרא אחת, היא תהיה כך: תהיה חכם ואל תהיה שוטה!

צהר תעשה לטובה – דרך העבודה

עוד היה מעשה שהגיעו אליו קבוצת אברכים בבקשה להצטרף אל עדת חסידיו ולקבל על עצמם את דרכו בעבודה. שאל אותם: ומה עשיתם עד כה? השיבו: עד כה עבדנו על שבירת המידות, בתחילה עבדנו הרבה על שבירת מידת הגאווה, ולאחרונה עבדנו על שבירת מידת הכעס.

אמר להם הרבי ר' בונים: הבו ואתן לכם משל, מעשה בפריץ ששלושה מחוכרי בתו המרוח שלו לא הביאו לו את דמי החכירה במועדם והשליכם בבור החשוך. והנה שנים מתוך השלושה היו פקחים והשלישי היה שוטה, וכששלשלו להם לחם לתוך הבור, לא היה השוטה מבין איך אוכלים בחושך. כשהבינו הפיקחים שאם לא יאכל ימות, לימדוהו איך לאכול בחושך. יגיעתם לא היתה קלה, אך לאחר כמה שבועות יגיעתם נשאה פרי והשוטה התלמד לאכול בחושך. אולם לא עברו ימים מועטים ושומר הבור התחיל לשלשל להם דייסא במקום לחם, ושוב היו צריכים ללמדו איך לאכול, כי עד כה למד רק איך אוכלים לחם בחושך ולא איך אוכלים דייסא. השקיעו עוד כמה שבועות ללמדו איך אוכלים דייסא בחושך, וכיון שהתלמד, חזר השומר להוריד להם לחם, ושוב היו צריכים ללמדו איך אוכלים לחם בחושך כי כבר הצליח לשכוח, וחוזר חלילה, כל פעם שהיו גומרים ללמדו, היה השומר מחליף את המזון והיו צריכים להתחיל עמו מבראשית. עד שאמר חכם אחד לחבירו: אי אפשר להמשיך כך שהרי

כשעלה בסערה השמימה והאציל עליו פי שנים מרוחו. אף הרבי ר' בונים, כשרק נגע בידו של האיש הפשוט, היה מתלהב כל-כך עד שהיה רץ ונכנס לבית המדרש ללמוד תורה ואף היה מסכים אז למסור נפשו על קדושת ה' תיכף ומיד.

הצלחותיו של צדיק

אף הרבי ר' בונים עצמו סיפר שפעמיים ראה הצלחה בעיניו, פעם אחת היתה כשנפגש עם דייטשן (יהודים מודרניים) וכל אחד הכין לעצמו קפה, הם מזגו לעצמם חלב והצדיק לא מזג. כששאלוהו למה אינו מזג לעצמו חלב כמותם, ענה להם שאינו שותה חלב עכו"ם כדאיתא בחז"ל שיש לחשוש שמא הוא ממין טמא. צחקו עליו, היתכן שהוא ממין טמא? הרי יש כאן רפת של ט"ו בקר. תוך כדי דיבור נכנסה המשרתת הגויה ושאלה: נו, איך טעם החלב היום? השיבו לה: טעמו נפלא. אמרה: כן, כי היום הבאתי חלב גמל.

הפעם השניה לה זכה לראות הצלחה בעיניו, היתה כשהיה בדייטשלאנד והסתובב בין הסוחרים (כידוע שבראשית ימיו היה עוסק במשא ומתן), והנה ראה על בנו של אחד הסוחרים שהוא מוכשר בחכמה עד מאוד וכדאי לקרבו אל הקדושה, גמר אומר בלבו להתקרב אליו. פעם ראה אותו הולך לשחק עם חבריו בקלפים, אמר לו: בוא ושחק עמי. הוא התחיל לשחק עמו מבלי שיידע איך משחקים בקלפים. כך אמר לתלמידיו בספרו להם גופא דעובדא: סהדי במרומים שלא ידעתי אפילו איך מחזיקים את הקלפים ורק הנחתי אותם על השולחן, וכל פעם ניצחתי, ואפילו לא ידעתי שניצחתי כי לא הכרתי את המהלכים, רק ראיתי

הפלא ופלא! כשאומרים לאדם הבא להכנס בשערי עבודת ה' צריך לעשות כך וצריך לעשות כך, וכן צריך לעשות כך וכך, יתכן שיזכור יתכן שלא. עצור לרגע! אתה קולט מה אתה עושה כאן? אתה קולט מה הרעיון? תהיה חיים ותקלוט את הרעיון, ואז הכל יבוא בקלי קלות.

מתפלל בלי שום תנועה

בספה"ק "שם משואל" מביא הרבה מהרבי ר' בונים. באחד המקומות (ואתחנן תרע"ה) הוא כותב: באזנינו שמענו שהקדוש הרבי ר' בונים מפרשיסחא זצללה"ה היה מתפלל בלי שום תנועה, אלא היה עומד כמו עמוד של אבן, ורק עיניו זולגות דמעות ושופעות בלי הפוגות.

כל אשר יגע בו יקדש

כך היה הצדיק בוער מבפנים כשמבחוץ אין רואים עליו מאומה. כן סיפרו עליו הצדיקים שכל אימת שקירב עצמו ליהודי, היה אותו יהודי מתלהב. ראיתי מביאים שהרה"ק רבי ישעיה מפשעודבורז זיע"א שאל פעם את הרה"ק רבי יצחק מווארקע זיע"א: מה אתם מרעישים כל-כך מהרבי ר' בנים? השיב לו: הרבי ר' בונים היה בחינת אליהו הנביא שכתוב עליו בספר מלכים (מ"א יט) שכאשר מצא את אלישע חורש בשוורים, כיון שהשליך אדרתו אליו, מיד עזב אלישע את הבקר וירץ אחריו בהתלהבות גדולה, עד כדי כך ששחט את צמד הבקר ושרף את כלי המחרשה כדי לבשלם. וכששאל אותו למה התלהב כל-כך והרי לא לימדו תורה עדיין, השיב לו אלישע: עשית לי הרבה, ומאז לא היה יכול להפרד ממנו עד יומו האחרון עלי חלד

שהכסף נותר על השולחן ומחכים שאקח, ומזה הבנתי שניצחתי. בן הסוחר יצא אז מכליו והפציר בצדיק שיגלה לו סוד הניצחון. אך הצדיק דחה אותו באמרו לו: לא עכשיו. בן הסוחר המשיך ללכת אחריו ולהפציר בו, וכשעמדו מחוץ לעיר והרבי ר' בונים ראה שהגיע שעת הכושר, הרים את עיניו והתחיל לצעוק בקול: שאו מרום תשובה גמור.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מוקדים להשיג הקונטרס 'הבינני'

ארצות הברית

4615 14 th Ave	ביהמ"ד טאהש	בארא פארק
75 Lee Avenue	חנות "בית הספר"	וויליאמסבורג
44 Grove Spring Court	ביהמ"ד בית נפתלי בעלזא	לעיקוואוד
52 Main Street 845-517-9722	ביהמ"ד קארלין סטאלין	מאנסי
Phyllis Terrace	ביהמ"ד וויזניץ ע"י המקוה	מאנרא
58 Hasbrouck Dr, Woodbourne, NY	מחנה קלויזנבורג ע"י המקוה	וואדבורן נוא יארק

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם זיכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: **305-338-4827**

ארה"ק

בית המדרש בית שלום רחוב בעל הנס רובע ז'	אשדוד
בית המדרש בית דוד שאול רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז'	
בית המדרש בית נפתלי רחוב יהודה הנשיא רובע ז'	
בית המדרש בעלזא מרכזי רחוב חטיבת הנגב רובע ג'	
בית המדרש הגדול 'נדבורנא' קרית נדבורנא	בני ברק
חנות 'מול איצקוביץ' רחוב הרב שך	
שכונת הבעש"ט 052-760-0162	פתח תקוה

המענויין להפעיל מוקד מכירות וכן לתרומות עבור הוצאות ההפצה
ניתן לפנות ל **050-414-4718** (באין מענה ניתן להשאיר הודעה)